

Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen
kuntayhtymä
Perhe- ja sosiaalipalvelut

Perhe- ja sosiaalipalveluiden
toimintakäsikirja
2017

Sisällysluettelo

1.	JOHDANTO	4
2.	PERHE- JA SOSIAALIPALVELUIDEN PALVELUALUEET, PALVELULINJAUKSET JA TOIMINNALLISET TAVOITTEET.....	4
2.1	Palvelualueet.....	4
2.2	Palvelulinjaukset.....	5
2.3	Toiminnalliset tavoitteet	6
3	SOSIAALIPALVELUT	7
3.1	Aikuissosiaalityö.....	7
3.1.1	Ohjaus ja neuvonta	8
3.1.2	Sosiaalityö.....	8
3.1.3	Sosiaaliohjaus.....	8
3.1.4	Sosiaalinen kuntoutus.....	8
3.1.5	Tilapäinen ja tuettu asuminen	8
3.1.6	Kuntouttava työtoiminta	9
3.1.7	Työllistymistä edistävä monialainen toiminta.....	10
3.2	Taloudellisen tuen palvelut	11
3.2.1	Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki	11
3.2.2	Talous- ja velkaneuvonta.....	11
3.3	Sosiaali- ja kriisipäivystys.....	12
3.4	Maahanmuuttotyö	13
4	PERHEPALVELUT	15
4.1	Terveysneuvonta ja neuvolapalvelut.....	15
4.1.1	Ehkäisyneuvola	15
4.1.2	Äitiysneuvola.....	15
4.1.3	Sikiöseulanta- ja kantajaseulontatutkimukset	16
4.1.4	Perhevalmennus	16
4.1.5	Lastenneuvola.....	17
4.1.6	Kouluterveydenhuolto	17
4.1.7	Opiskelijaterveydenhuolto	18
4.1.8	Naisten joukkotarkastukset, seurantaohjelma.....	19
4.2	Lapsiperheiden kotipalvelu	19
4.3	Perheohjaus	20
4.4	Lasten kehityksen tukiyksikkö.....	20
4.4.1	Yhteydenotto ja asiakkaaksi tulo	21
4.4.2	Tutkiva työskentely.....	222
4.4.3	Hoidollinen työskentely	244
4.5	Ryhmätoiminta.....	26
4.6	Nuorten mielenterveyspalvelut	277
4.6.1	Yhteydenotto ja asiakkaaksi tulo	27
4.6.2	Tutkiva työskentely.....	27
4.6.3	Hoidollinen työskentely	28
4.6.4	Ryhmätoiminnot.....	29
4.6.5	Lasten psykiatria.....	29
4.7	Perheoikeudelliset palvelut.....	30
4.7.1	Isyyden selvittäminen.....	30
4.7.2	Lapsen huolto ja tapaamisoikeus	31
4.7.3	Elatusapu.....	31
5	SOSIAALIHUOLTOLAIN MUKAISET LAPSIPERHEIDEN SOSIAALIPALVELUT SEKÄ LASTENSUOJELU	322
5.1	Asiakkaaksi tulo ja palvelutarpeen arviointi	32
5.2	Sosiaalihuoltolain mukaiset tukitoimet, palvelu	33
5.3	Erytystä tukea tarvitseva lapsi.....	344
5.4	Lastensuojelun asiakkuus	34

5.5	Avohuollon tukitoimet	34
5.6	Sijais- ja jälkihuoltoyksikkö Pessi	37
5.7	Lastensuojelun perhetyö.....	388
5.8	Nuorten vastaanottoyksikkö Havurinne.....	38
6	ADOPTIONEUVONTA	39
7	TURVAKOTI	40
8	PERHE- JA SOSIAALIPALVELUIDEN PALVELUIDEN SAAMISEN PERUSTEET	40
9	PERHEPALVELUIDEN ASIAKASMAKSUT, PALKKIOT, KULUKORVAUKSET JA TALOUDELLINEN TUKI	49
10	TOIMINTAKÄSIKIRJAN LAATIMINEN JA PÄIVITTÄMINEN.....	52

1. JOHDANTO

Vuonna 2016 perhe- ja sosiaalipalvelujen vastuualueen palvelut on tuotettu Mikkelin seudun sosiaali- ja terveystoimen, ESSOTEn sekä jäsenkuntien (7 kpl) sosiaali- ja terveystoimen, sivistystoimen ja yleishallinnon palveluyksiköissä. Vuoden 2017 alusta nämä palvelut integroituvat Etelä Savon sosiaali- ja terveystoimen kuntayhtymässä perhe- ja sosiaalipalvelukokonaisuudeksi, jossa moniammatilliset tiimit tuottavat palveluja joustavasti, asiakaslähtöisesti ja kustannustehokkaasti.

Perhe- ja sosiaalipalveluiden kokonaisuus muodostuu perhe-, lastensuojelu- ja sosiaalipalveluista. Perhe- ja sosiaalipalveluista äitiys- ja lastenneuvola, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, koulukuraattori- ja koulupsykologipalvelut, sosiaalihuoltolain mukainen lapsiperheiden sosiaalityö ja lastensuojelun avohuollon sosiaalityö sekä aikuissosiaalityö, taloudellisen tuen palvelut, perhetyö ja lapsiperheiden kotipalvelu tuotetaan lähipalveluina. Perhe- ja sosiaalipalvelujen toiminnoista lastenpsykiatria, turvakoti, nuorten vastaanottoyksikkö Havurinne, talous- ja velkaneuvonta sekä maahanmuuttotoimisto tuottavat jatkossakin palveluja ESSOTE-kunnille ollen nk. yhteisesti tuotettuja palveluja. Sijais- ja jälkihuoltoyksikkö Pessin toiminta siirtyy kokonaan ESSOTEn tuottamaksi palveluksi 1.1.2017 lukien. Perheoikeudelliset palvelut tuotetaan (lastenvalvojat) 1.1.2017 alkaen yhteisenä palveluna.

2. PERHE- JA SOSIAALIPALVELUIDEN PALVELUALUEET, PALVELULINJAUKSET JA TOIMINNALLISET TAVOITTEET

2.1 Palvelualueet

Perhepalvelut. Perhepalvelut ovat lasten, nuorten ja perheiden terveyttä, hyvinvointia ja toimintakykyä tukevia palveluja, joilla on tiivis yhteys peruskuntien varhaiskasvatuksen, opetustoimen ja nuorisotoimen palvelujen kanssa. Perhepalvelut muodostuvat neuvolapalveluista (perhesuunnittelu-, äitiys- ja lastenneuvolat, moniammatilliset perhepalvelutiimit, perheohjaus, lapsiperheiden kotipalvelu, sosiaalihuoltolain mukainen perheiden sosiaalityö, toiminta- ja puheterapia), oppilas- ja opiskeluhuollon palveluista (koulu- ja opiskeluterveydenhoitajat ja -lääkärit, kuraattori- ja psykologipalvelut, perheohjaus, lasten ja nuorten ehkäisevä mielenterveystyö) sekä lasten erityisen tuen palveluista (lasten kehityksen tukiyksikön, lastenpsykiatrian sekä perheoikeudelliset palvelut). Edellä mainituista palveluista neuvola-, oppilas- ja opiskeluhuollon palvelut tuotetaan edelleen lähipalveluna. Kuntiin muodostetaan moniammatillisia perhepalvelutiimejä ja koulutiimejä, joiden tehtävänä on tukea, ohjata ja hoitaa lasta, nuorta ja perhettä oikea-aikaisesti ja lähellä perhettä.

Kuntien lähipalvelujen osaamista ja lasten, nuorten ja perheiden tukea vahvistetaan tarvittaessa lasten erityisen tuen palvelujen kautta (asiantuntijakonsultaatiot, liikkuvat palvelut) sekä lastensuojelun palveluiden avulla. Erityisen tuen palvelut ovat nk. yhteisesti tuotettuja palveluja. Perheoikeudelliset palvelut järjestetään nk. yhteisenä palveluna koko ESSOTE- alueelle.

Lapsiperheiden kotipalvelun palveluseteli laajenee kaikkiin ESSOTEn jäsenkuntiin.

Lastensuojelun palvelut. Lastensuojelun palvelualueelta tuotetaan sekä sosiaalihuoltolain mukainen perheiden sosiaalityö että lastensuojelulain mukainen sosiaalityö. Lastensuojelun palvelut ovat lastensuojelulain mukaisia lasten, nuorten ja perheiden palveluja (sosiaalihuoltolain mukainen perheiden sosiaalityö, lastensuojelun avohuolto, perhehoito, sijaishuolto ja jälkihuolto sekä perhetyö ja sosiaaliohjaus). Kunnissa lähipalveluna tehtävä sosiaalihuoltolain mukainen perheiden sosiaalityö että lastensuojelun avohuolto tekevät tiivistä yhteistyötä kuntien varhaiskasvatuksen ja opetustoimen, koulupsykologien ja koulukuraattorien, perheohjauksen, kotipalvelun ja lasten erityisen tuen palvelujen sekä lastensuojelun sijais- ja jälkihuollon palveluyksikön (Pessi) kanssa. Palvelujen pääpaino on sosiaali-

huoltolain mukaisessa sosiaalityössä, lastensuojelun avohuollossa ja sen tukitoimissa sekä sijaishuollossa perhehoidon vahvistamisessa ja kehittämisessä.

Turvakoti, Nuorten vastaanottokoti Havurinne sekä lastensuojelun sijais- ja jälkihuollon palveluyksikkö Pessi ovat nk. yhteisesti tuotettuja palveluja. Pessin asiantuntijatiimi vastaa 1.1.2017 alkaen kaikkien ESSOTE-kuntien lastensuojelun sijaishuollosta, jälkihuollosta, tukiperhetoiminnasta sekä em. palvelujen hankinnasta. Pessin toiminnalla varmistetaan alueen asiakkaille yhdenmukainen sijais- ja jälkihuollon palvelu, henkilöstön osaaminen sekä kustannustehokkuus ja -vaikuttavuus palveluhankinnoissa.

Sosiaalipalvelut. Sosiaalipalveluihin kuuluvat aikuissosiaalityön palvelut, taloudellisen tuen palvelut ml. talous- ja velkaneuvonta, sosiaaliohjaus, sosiaalinen kuntoutus ja kuntouttava työtoiminta. Palvelut ovat kuntalaisten omatoimisuutta tukevia ja ongelmia korjaavia palveluja. Perustoimeentulotuki siirtyy KELAlle 1.1.2017 lukien. ESSOTEn vastuulle jää kuitenkin ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen päätöksenteko. ESSOTE tekee tiivistä yhteistyötä KEELA:n kanssa.

Sosiaalipalvelut tuottavat ja koordinoivat uuden monitoimijapäivystykseen sisältyvän sosiaali- ja kriisipäivystyksen koko ESSOTEn alueelle sekä Sulkavan, Rantasalmen ja Pieksämäen kuntiin (palvelun myyntisopimukset). Väkivaltatyön koordinointi (väkivaltaa kokeneiden ja tehneiden palveluverkosto) on yhdistetty sosiaalipäivystykseen.

Sosiaalipalveluihin kuuluu myös maahanmuuttopalvelut, jotka tuotetaan kuntiin entiseen tapaan sopimusten perusteella.

2.2 Palvelulinjaukset

Perhe- ja sosiaalipalvelujen (PESO) palvelujen lähtökohtana on palvelujen helppo saavutettavuus ja lähipalveluissa henkilökohtainen kohtaaminen. Erityisenä kohderyhmänä on erityistä tukea tarvitsevat asiakkaat. Palvelut jakaantuvat perhepalveluihin, lastensuojelun palveluihin ja sosiaalipalveluihin. Asiakaspalveluprosessit ylittävät palvelualueajat tarpeen mukaan.

- monialaiset palvelutarpeen arvioinnit ja moniammatilliset palvelutiimit
- lasten, nuorten ja perheiden lähipalvelut
- yhteisesti tuotetut palvelut tukevat lähipalveluja (esim. työparius)
- yhteisesti tuotetut palvelut ovat erityisen tuen palveluja, joihin ohjaututaan pääsääntöisesti lähipalvelujen kautta
- oman palvelutuotannon rinnalla ostopalveluja ja järjestöavustuksia (vastikkeelliset avustukset)
- sähköisten palvelujen käyttöönotto vaiheittain (puhelinpalvelut, lomakkeet ym.) ESSOTEn yhteisten linjausten mukaisesti
- palvelujen ja henkilöstön sijoittuminen kuntien hyvinvointikeskuksiin ja hyvinvointiasemille (pidemmällä aikavälillä)
- LAPE muutosohjelman sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointisuunnitelmat ohjaavat muutosta

2.3 Toiminnalliset tavoitteet

- **lapsi- ja perhepalvelujen sosiaali- ja terveystalouden -integraatio -> uudenmuotoiset peruspalvelut; moniammatillinen tekeminen ja työnjaon selkeyttäminen**

toteutus: neuvolan, lapsiperheiden kotipalvelu, oppilas- ja opiskeluhoito, ennaltaehkäisevien palvelujen, lastenpsykiatrian ja lasten tukiyksikön sekä sosiaalihuoltolain mukaisten perhepalveluiden ja lastensuojelun palveluprosessin uudistus tehdään vaiheittain v. 2017

- lähipalvelujen vahvistaminen
 - oikea-aikaisemmin, vaikuttavammin ja kustannustehokkaammin (esim. yliopistotasoisesta sairaalan lastenpsykiatrian osastohoidon vaihtoehdot)
 - moniammatilliset tiimit (paikalliset perhepalvelutiimit ja oppilashuoltotiimit)
 - lapsiperheiden kotipalvelun palveluseteli laajenee kaikkiin ESSOTE kuntiin 1.1.2017 alkaen
 - sähköiset palvelut (asiakaspalvelu sekä ammattihenkilöstön konsultaatiot ym.) vaiheittain v. 2017 aikana
 - perheoikeudelliset palvelut ja lastenvalvojan palvelut tuotetaan yhteisesti (4 lastenvalvojaa) 1.1.2017 alkaen
- **sijais- ja jälkihuolto- sekä tukiperheyksikkö Pessin muutos 1.1.2017 alk.; tavoitteena saada oman palvelutuotannon myötä palveluun joustavuutta ja koota nykyistä palvelua**
 - nykyisen ostopalvelun korvaaminen omalla palvelutuotannolla (2 työntekijän lisäys) ja keskitetty yksikkö -> joustavammin tuotettu palvelu (virkavastuu alueen sijaishuollosta)
 - perhehoidon vahvistaminen
 - sujuva palvelu (palveluprosessi) kunnissa tehtävän avohuollon ja yhteisesti tuotetun sijaishuollon/jälkihuollon välillä
 - **sosiaali- ja kriisipäivystys on osana monitoimijapäivystystä 1.1.2017 alkaen; sisältäen väkivaltatyön koordinaatio (väkivaltaa kohdanneiden ja tekijöiden apu)**
 - päivystyksen uusi toimintamalli; sos. päivystyksen keskittyminen vakit. päivystäjille
 - **sosiaalityön ja taloudellisen tuen palvelun muutos**
 - toimeentulotuen muutos 1.1.2017 alkaen (mm. 8 etuuskäsittelijän vähennys vuodesta 2016)
 - sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen tehtävärakenteen vahvistaminen ja sosiaalisen kuntoutuksen kehittäminen
 - työllisyyden hoito kuntien kanssa (+ TYP)

Yhteistoiminta-alueen tarkoituksena on turvata lakisäätöiset ja laadukkaat perhe- ja sosiaalipalvelut kustannusvaikuttavasti ja – tehokkaasti.

3. SOSIAALIPALVELUT

3.1 Aikuissosiaalityö

Aikuissosiaalityön palvelut on suunnattu aikuiselle väestölle tilanteissa, joissa asiakkaalla on sosiaalipalvelujen tarvetta johtuen esimerkiksi toimeentulotuen haasteista, työttömyydestä, päihde- tai mielenterveysongelmista, elämänhallinnan vaikeuksista tai asunnottomuudesta. Aikuissosiaalityön palvelut sisältävät monipuolista motivointia ja ohjausta sekä arviointia ja seurantaasiakkaan arjen hallinnan ja sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseksi tai ylläpitämiseksi. Siihen kuuluu laajaa moniammatillista yhteistyötä kuntoutuksen ja työvoimapalvelujen työllistämistoimien alueella sekä monialaista kuntoutukseen ohjausta ja tarpeen arviointia sekä kuntoutuksen järjestämistä. Aikuissosiaalityön palveluita tarjoavat sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat 18 vuotta täyttäneille henkilöille sekä lapsiperheille, joilla ei ole lastensuojelun tai sosiaalihuoltolain mukaisten perhepalveluiden tarvetta.

Aikuissosiaalityön prosessin vaiheet ovat:

1. Palvelutarpeen arviointi
2. Asiakassuunnitelman laatiminen
3. Päätöksenteko
4. Palveluiden toteutus
5. Vaikutusten arviointi
6. Asiakkuuden päättäminen

Aikuissosiaalityön palveluihin hakeudutaan joko oman tai läheisen yhteydenoton kautta tai yhteistyötahon ohjaamana, jonka jälkeen sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja arvioi asiakkaan palvelutarpeen. Palvelutarpeen arviointi tehdään asiakkaan elämäntilanteen vaatimassa laajuudessa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa myös muiden toimijoiden kanssa esim. asiakkaan sosiaalista ja taloudellista elämäntilannetta, kuntoutuksen tarvetta ja/tai työllistymisen esteitä kartoittamalla

Kiireelliset kriisitilanteet, jotka aiheutuvat esimerkiksi asiakkaan tai hänen perheenjäsenensä vakavasta sairastumisesta, hädän vuoksi uhkaavasta asunnottomuudesta tai muista perhekriseistä, vaativat välitöntä palvelutarpeen arviointia.

Palvelutarpeen arvioinnin pohjalta laaditaan tarvittaessa asiakassuunnitelma, ja sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja tekee tarvittavat palvelupäätökset. Asiakasta hyödyttävän tuki- ja palvelukokonaisuuden rakentamiseksi tehdään tarvittaessa verkostoyhteistyötä myös muiden auttajatahojen kanssa.

Aikuissosiaalityön kautta saatavia palveluja ovat.

- ohjaus ja neuvonta (SHL 6§),
- sosiaalityö (SHL 15§),
- sosiaaliohjaus (SHL16§),
- sosiaalinen kuntoutus (SHL 17§),
- tilapäinen ja tuettu asuminen (SHL 21§ 1. ja 2. mom.),
- kuntouttava työtoiminta (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta) ja

- täydentävä ja ennaltaehkäisevä toimeentulotuki (Laki toimeentulotuesta).

Palveluiden vaikutuksia arvioidaan asiakassuhteen aikana suunnitelmallisesti ja palvelujen tarvetta uudelleenarvioidaan asiakassuunnitelman päivittämisen yhteydessä. Asiakkuus voidaan päättää, kun muutostavoitteet on saavutettu. Aikuissosiaalityön asiakkuus perustuu työttömien aktivointitoimia lukuun ottamatta aina asiakkaan vapaaehtoisuuteen.

3.1.1 Ohjaus ja neuvonta

Aikuissosiaalityöllä on osaltaan velvoite antaa Sosiaalihuoltolain 6§:n mukaista ohjausta ja neuvontaa sosiaaliturvaetuuksiin ja sosiaalipalveluihin liittyvissä asioissa. Ohjausta ja neuvontaa on saatavilla kaikissa Essoten lähipalvelupisteissä sosiaalityöntekijöiden, sosiaaliohjaajien ja etuuskäsittelijöiden toimesta.

3.1.2 Sosiaalityö

Sosiaalityö on sosiaalityöntekijän asiakkaalle antamaa palvelua, johon sisältyy säännöllisiä tapaamisia sosiaalityöntekijän kanssa asiakkaan tukemiseksi hänen elämäntilanteessaan ja /tai motivoimiseksi muutoksessa. Suunnitelmallisen ja pitkäjänteisen, asiakkaan sitoutumista vaativan sosiaalityön työskentelyn ohella sosiaalityöntekijät tapaavat asiakkaita yksittäisillä tapaamiskerroilla tai lyhytaikaisesti jonkin yksittäisen ongelmatilanteen ratkaisemiseksi. Erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden asiakasprosessista on vastuussa aina sosiaalityöntekijä.

3.1.3 Sosiaaliohjaus

Sosiaaliohjaus perustuu palvelutarpeen arvion pohjalta laadittuun asiakassuunnitelmaan ja on pääasiallisesti asiakkaan tukemista ja ohjaamista arjen hallinnan, sosiaalisen toimintakyvyn ja työelämään kuntoutumisen vahvistamiseksi. Työtä tehdään useimmiten asiakkaan omassa ympäristössä sosiaalitoimen tilojen sijaan. Sosiaaliohjaajat osallistuvat ja ovat vastuussa myös asiakkaiden asiakasprosessien eteenpäin viemisestä, palvelutarpeen arvioinneista ja asiakassuunnitelmien laatimisesta sekä aktivointisuunnitelmien laatimisesta ja kuntouttavan työtoiminnan myöntämisestä sosiaalityöntekijöiden ohella.

3.1.4 Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalinen kuntoutus on sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettua tehostettua tukea arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan sekä sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen. Siihen kuuluu aina myös asiakkaan sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen arviointi sekä kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen. Sosiaalista kuntoutusta voidaan toteuttaa yksilöllisenä ohjauksena ja valmennuksena ja/tai ryhmätoimintana. Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on sosiaalisen toimintakyvyn vahvistaminen, syrjäytymisen torjuminen ja osallisuuden edistäminen. Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näiden keskeyttämistä.

3.1.5 Tilapäinen ja tuettu asuminen

Sosiaalihuoltolain 21§:n määrittelemistä asumispalveluista aikuissosiaalityön kautta on saatavilla tilapäisen asumisen sekä tuetun asumisen palvelua. Tilapäisen asumisen tuki on tarkoitettu kriisitilanteissa asiakkaan olosuhteiden turvaamiseen väliaikaisella asumisratkaisulla. Tilapäinen asuminen on viimesijainen keino ratkaista asiakkaan äkillinen, lyhytaikainen suojan tarve, eikä se koskaan

ole ratkaisu pitkäaikaisasunnottomuuteen.

Tuettua asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä. Tuetulla asumisella tarkoitetaan asumisen tukemista sosiaaliohjauksella ja muilla sosiaalipalveluilla.

3.1.6 Kuntouttava työtoiminta

Kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu pitkään työttömänä olleille, jotka eivät ole työllistyneet oma-aloitteisesti ja/tai työ- ja elinkeinohallinnon keinoin. Asiakkaita ovat työttömyyden perusteella pääasiallisena tulona toimeentulotukea tai työttömyysturvaa saavat työttömät työnhakijat. Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on tukea, palauttaa ja/tai lisätä asiakkaan toimintakykyä sekä työllistymisedellytyksiä. Työtoiminta tukee asiakkaan elämänhallintaa ja parhaimmillaan voi luoda väylän työelämään. Kuntouttavan työtoiminnan tavoite on estää pitkään jatkuvan työttömyyden kielteiset vaikutukset asiakkaan elämänhallinnassa ja toimintakyvyssä.

Kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään velvoittavana kunnan sosiaalitoimen tai työ- ja elinkeinotoimiston aloitteesta tai asiakkaan omasta pyynnöstä. Velvoittavuus määräytyy asiakkaan pääasiallisen tulon/asiakkuuden perusteella. Alle 25-vuotiaat ohjataan kuntouttavaan työtoimintaan lyhyemmän työttömyyden perusteella kuin yli 25-vuotiaat. Pyrkimyksenä on katkaista nuorten työttömyys ja syrjäytyminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Kuntouttava työtoiminta perustuu aktivointisuunnitelmaan, jossa määritellään keinot asiakkaan elämänhallinnan tukemiseksi ja etenemiseksi koulutukseen tai työelämään. Suunnitelma räätälöidään aina yksilöllisesti. Osallistumista kuntouttavaan työtoimintaan käytetään yhtenä asiakkaan aktivointikeinona. Aktivointisuunnitelman laativat yhteistyössä asiakas, kunnan sosiaaliviranomainen ja työ- ja elinkeinotoimiston työntekijä. Asiakas kutsutaan ajanvaraukselle tekemään aktivointisuunnitelma. Kutsun lähettää joko kunnan sosiaalitoimi tai työ- ja elinkeinotoimisto.

Aktivointisuunnitelma on laadittava työttömälle alle 25-vuotiaalle asiakkaalle,

1. jolle on laadittu työllistymissuunnitelma ja joka on työttömyyden perusteella saanut työmarkkinatukea vähintään 180 päivältä viimeisen 12 kalenterikuukauden aikana,
2. jolle on laadittu työllistymissuunnitelma ja joka on saanut 500 päivän työttömyyspäivärahauden ajan työttömyyspäivärahaa, tai
3. jolle on tehty työnhakijan haastattelu ja jonka pääasiallinen toimeentulo on viimeisen neljän kuukauden aikana perustunut työttömyyden johdosta maksettuun toimeentulotukeen.

Aktivointisuunnitelma on laadittava työttömälle 25 vuotta täyttäneelle henkilölle, jolle on aiemmin laadittu työllistymissuunnitelma ja

1. joka on työttömyyden perusteella saanut työmarkkinatukea vähintään 500 päivältä,
2. joka on 500 päivän työttömyyspäivärahauden jälkeen saanut työttömyyden perusteella työmarkkinatukea vähintään 180 päivältä, tai
3. jonka pääasiallinen toimeentulo on viimeisen 12 kuukauden aikana perustunut työttömyyden johdosta maksettuun toimeentulotukeen.

Kuntouttavasta työtoiminnasta tehdään aina viranhaltijapäätös asiakkaalle ja kirjallinen sopimus työtoimintapaikan ja asiakkaan kanssa sekä ilmoitus työvoimahallinnolle. Laki kuntouttavasta työtoiminnasta velvoittaa tekemään aloitus sopimuksen vähintään 3kk:si. Jatkosopimukset voivat olla kestoltaan lyhyempiäkin, esim. 1kk. Työtoiminnan tavoitteena voi olla esim. totuttautuminen työelämään (työelämän pelisäännöt), saada elämään sisältöä ja rytmiä tai päihteettömän elämän tukeminen. Työtoiminta räätälöidään aina henkilökohtaisesti asiakkaan tarpeita ja tavoitteita vastaavaksi.

Työtoiminta voi olla myös lähes tavallista kokopäivätyötä. Työtoimintajaksoon sisältyy yksilöllinen palveluohjaus.

Työtoimintajakso on 3 - 24 kuukautta. Sovitun jakson aikana kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään vähintään yhtenä ja enintään neljänä päivänä viikossa, vähintään neljä tuntia päivässä. Osallistuesaan kuntouttavaan työtoimintaan osallistuja saa työttömyysturvaa ja siihen liittyvän ylläpitokorvauksen tai laskelman mukaisen toimeentulotuen ja siihen liittyvän toimintarahaa sekä tarvittaessa osallistumisesta aiheutuvat kohtuulliset matkakustannukset.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta velvoittaa kuntaa järjestämään kuntouttavaa työtoimintaa ja huolehtimaan asiakkaan aktivointisuunnitelman toteutumisesta. Kunta voi järjestää toimintaa osana kunnan sosiaalipalveluja ja/tai perustamalla oman työllisyshoidonyksikön tai ostaa palvelun ostopalveluna eri palveluntuottajilta.

Kaikissa Essoten kunnissa tehdään aktivointisuunnitelmia ja ohjataan asiakkaita kuntouttavaan työtoimintaan lähipalveluna paikallisesti.

3.1.7 Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu

Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (1369/2014) edellyttää, että kunta on osallisena lain määrittelemässä yhteispalvelussa yhdessä työ- ja elinkeinotoimiston ja Kansaneläkelaitoksen kanssa. Yhteispalvelu tarkoittaa yhteistoimintamallia, jossa edellä mainitut toimijatahot yhdessä arvioivat työttömien palvelutarpeet, suunnittelevat työttömien työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä vastaavat työttömien työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta. Monialaisen yhteispalvelun tavoitteena on edistää työttömien työllistymistä tarjoamalla heille heidän palvelutarpeensa mukaisia julkisia työvoimapalveluja sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja.

Essoten kunnat kuuluvat seuraaviin seudullisiin työllistämistä edistäviin monialaisiin yhteispalveluihin (TYP):

- **Mikkelin seudun TYP:** Hirvensalmi, Kangasniemi, Mikkelä, Mäntyharju, Pertunmaa, Puumala
- **Pieksämäen seudun TYP:** Juva
- **Savonlinnan seudun TYP:** Rantasalmi

Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun se osuus, joka on kunnan toimijoiden vastuulla, on saatavilla Essoten toimesta kaikissa alueen kunnissa lähipalveluna. Mikkelissä TYP-palvelusta vastaavat TYP Reitin palveluohjaajat. Muissa kunnissa TYP-palvelua antavat pääasiassa sosiaaliohjaajat.

3.2 Taloudellisen tuen palvelut

3.2.1 Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki

Toimeentulotuki (Laki toimeentulotuesta 30.12.1997/1412) on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata hakijan ja hänen perheensä toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotukeen on oikeutettu henkilö, joka on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloa ansiotyöllään, yrittäjätoiminnallaan, toimeentuloa turvaavien muiden etuuksien avulla, muista tuloista tai varoistaan, häneen nähden elatusvelvollisen ihmisen huolenpidolla tai muulla tavalla.

Ennen tuen myöntämistä selvitetään hakijan tai hänen perheensä mahdollisuudet saada toimeentulonsa muista tulonlähteistä, ensisijaisesti työ- ja yrittäjätuloista. Ensisijaisia sosiaaliturvatuksia toimeentulotukeen nähden ovat muiden muassa eläkkeet, työttömyysturva, sairauspäiväraha, lapsilisä, asumistuki ja opintoetuuudet.

Toimeentulotuki jakautuu perus-, täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen. Perustoimeentulotuen myöntämisestä vastaa 1.1.2017 alkaen Kansaneläkelaitos. Essote vastaa täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisestä alueen kunnissa.

Täydentävää toimeentulotukea voi saada hakijan erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuviin, toimeentulotuen turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeelliseksi harkittuihin menoihin.

Ehkäisevän toimeentulotuen hakeminen edellyttää yleensä ajanvarauksella asiointia sosiaalityöntekijän luona, jolloin hakijan kokonaistilanne selvitetään ja siihen perustuen asia ratkaistaan. Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta. Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää muun muassa tuen saajan aktivointia tukeviin toimenpiteisiin, asumisen turvaamiseksi, ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi sekä muihin tuen saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin.

3.2.2. Talous- ja velkaneuvonta

Essote tuottaa palvelut kaikille Essoten kunnille. Pieksämäellä on päivystysluonteinen vastaanotto yhtenä päivänä kuukaudessa, muutoin talous- ja velkaneuvonnan palvelut ovat saatavilla keskitysti Mikkelissä.

Talous- ja velkaneuvonnan tarkoituksena on antaa yksityishenkilöille tietoja ja neuvontaa talouden suunnittelusta ja velkojen hoidosta, selvittää talouteen liittyen ongelmien ratkaisumahdollisuudet, avustaa velallista velkajärjestelyyn liittyvän asian hoitamisessa, erityisesti velkajärjestelyhakemuksen ja muiden yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain edellyttämien selvitysten ja asiakirjojen laatimisessa.

Velkojen järjestelyvaihtoehdot ovat:

- Yksityishenkilön velkajärjestely
- Vapaaehtoiset sopimukset velkojien kanssa
- Takuu-Säätiön takaus
- Sosiaalinen luotto, käytössä vain Mikkelillä
- Yhteistyö Kirkon Diakoniatyön kanssa

Neuvonta on asiakkaalle maksutonta ja asiointi tapahtuu aikavarauksella. Suositus on, että jonotusaika saisi olla enintään 2 kuukautta.

3.3 Sosiaali- ja kriisipäivystys

Sosiaali- ja kriisipäivystys toteutetaan ESSOTE:ssa osana monitoimijapäivystystä. Monitoimijapäivystys koostuu somaattisesta päivystyksestä, mielenterveys- ja päihdepäivystyksestä, sosiaali- ja kriisipäivystyksestä, lastensuojelun virka-aikaisesta päivystyksestä sekä kahdesta kolmannen sektorin toimijasta, Viola - Väkivallasta vapaaksi ry:n väkivaltatyöstä ja Suomen mielenterveysseuran Mikkelin kriisikeskuksen kriisityöstä. Sosiaalipäivystystä tuotetaan erillisellä sopimuksella Pieksämäelle, Rantasalmelle ja Sulkavalle.

Sosiaali- ja kriisipäivystys palvelee 24/7 periaatteella siten, että klo. 7.30-22.00 (pe ja la 24.00) paikalla on aina läsnä sosiaalityöntekijä (aktiivipäivystys). Sosiaali- ja kriisipäivystyksen sosiaalityöntekijä siirtyy takapäivystäjäksi yön ajaksi. Päivystäjällä on kuitenkin takapäivystyksessä sekä puhelin että VIRVE. Sosiaali- ja kriisipäivystyksen fyysinen sijainti on Mikkelin keskussairaalan monitoimijapäivystyksen yhteydessä (Porrassalmenkatu 35-37, 50100 Mikkelä).

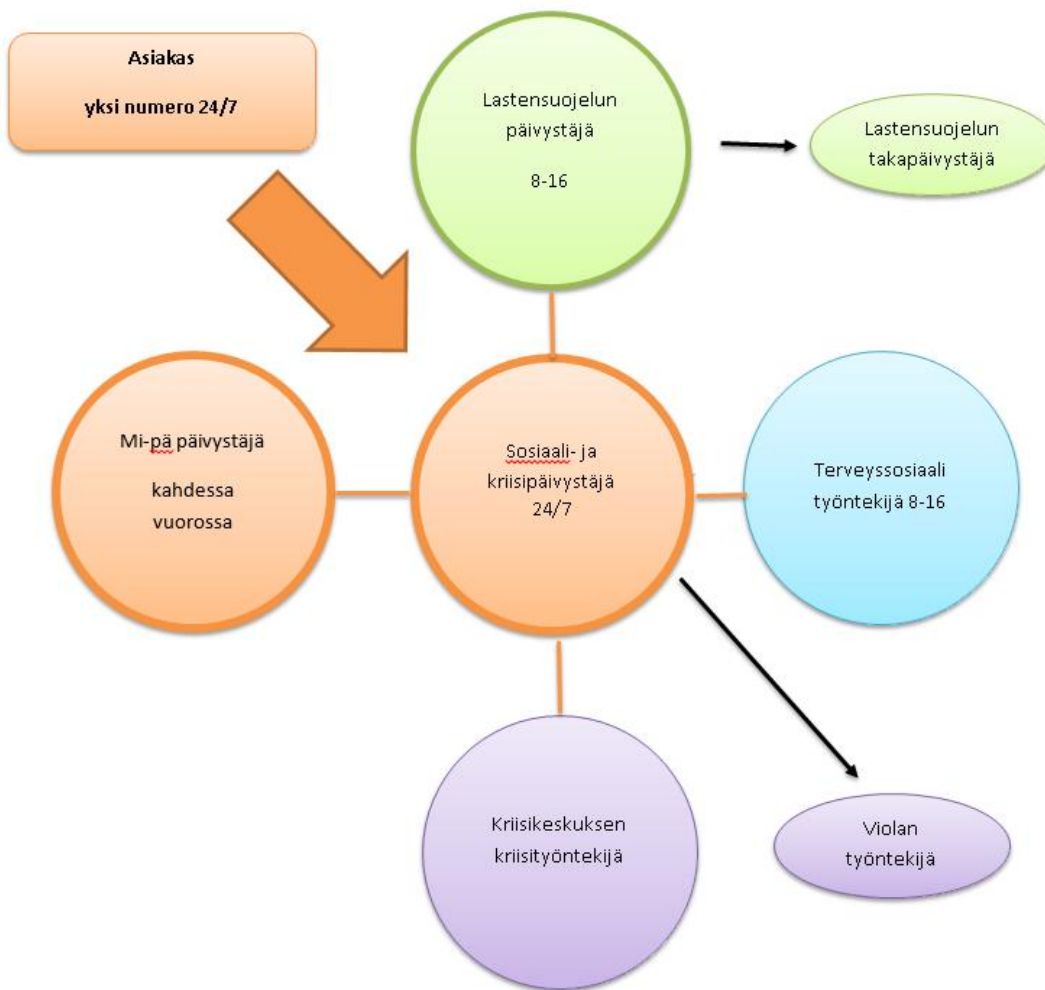
Asiakkaalla on aina suora yhteydenottomahdollisuus sosiaali- ja kriisipäivystyksen puhelinnumeroon tai käyntiasiointiin monitoimijapäivystyksessä. Kaikki yhteydenotot (asiakkaat ja viranomaiset) tapahtuvat yhden puhelinnumeron periaatteella. Uudessa mallissa tarkoitus on keskittää päivystyksellistä työtä tekeviä työntekijöitä ja rauhoittaa muiden työntekijöiden työn suorittamista lähipalveluissa. Asiakkailla ja yhteistyökumppaneilla on tarkoitus vähentää palvelun saantiin liittyvää porrastusta. Sosiaali- ja kriisipäivystyksessä toimii 4 + 1 sosiaalityöntekijää. Ringistä yksi työntekijä toimii sosiaali- ja kriisipäivystyksen ja alueella tehtävän lähisuhdeväkivaltatyön koordinaattorina.

Sosiaali- ja kriisipäivystyksen tehtävät ovat:

- kiireellisten sosiaali- ja kriisitilanteiden yhteydenottojen vastaanottaminen, kiireellisen palvelutarpeen arviointi
- kiireellisten sosiaalityön ja kriisitilanteiden hoitaminen ja jatkopalvelun varmistaminen
- viranomaistyö ja yhdessä työskentely
- suuronnettomuusvalmius ja psykososiaalisen tuen koordinointi.

Sosiaali- ja kriisipäivystys tarjoaa tukea sosiaalisen hädän keskellä. Ydintoimintaa ovat lähisuhdeväkivaltatilanteet, lastensuojelun tarve ilman hoitoa ja huolenpitoa jääneen lapsen osalta, vanhempien kykenemättömyyden tilanteet sekä akuutit kriisitilanteet. Asiakasta ja hänen perhettään tuetaan sosiaalisissa hätätilanteissa sekä turvattomuuden kokemuksissa äkillisissä tilanteissa ja mm. rikoksen uhriksi joutuessa.

Tämän lisäksi virka-aikana sosiaali- ja kriisipäivystys toimii lastensuojelupäivystäjän työparina kiireellisissä tilanteissa ja ottaa vastaan lastensuojeluilmoituksia sekä toimii lähipalveluiden sosiaalipalveluiden työntekijöille konsulttoijana sosiaalityön erityiskysymyksissä. Kaikki sosiaali- ja kriisipäivystyksen työntekijät osallistuvat aktiivisesti sosiaalityön käytännön toimintatapojen kehittämiseen ja jokaiselle tiimin jäsenelle on määritetty oma kehittämisvastuualue.

3.4 Maahanmuuttotyö

Mikkelin kaupunki on tehnyt vuonna 2016 päätöksen, että kaupungin vastaanotettavien kiintiöpakolaisten määrä on 30–40 henkilöä/vuosi ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden määrä on 30–40 henkilöä/vuosi. Kaupunki päivittää sopimuksensa Etelä-Savon Ely-keskuksen kanssa korotetun määrän mukaiseksi.

Hirvensalmen kunta on tehnyt päätöksen kiintiöpakolaisten vastaanotosta siten, että valtion korvausten piirissä olevien kiintiöpakolaisten määrä on 35 henkilöä. Pertunmaan kunnan vastaanotto päätöksen mukaan kunnassa valtion korvausten piirissä olevien määrä on enintään 30 henkilöä. Pertunmaan kunta on ostanut kotouttamispalvelut Mikkelin palvelutuotantoyksiköltä vuosina 2015–2016. Sopimusta jatketaan. Juvan kunnan vastaanotto päätöksen mukaan kunnassa valtion korvausten piirissä olevien kiintiöpakolaisten määrä on enintään 40 henkilöä. Juvan kunta on ostanut kotouttamispalvelut Mikkelin palvelutuotantoyksiköltä. Sopimus on voimassa toistaiseksi.

Essoten sosiaalipalveluihin kuuluva maahanmuuttotyö vastaa Essoten kuntien maahanmuuttotyöstä. Essote tekee tarvittavat sopimukset alueensa kuntien kanssa.

Maahanmuuttotoimiston asiakkaita ovat Essoten alueen kuntien kiintiöpakolaiset (pääsääntöisesti neljän vuoden ajan maahantulosta), kuntapaikan saaneet turvapaikanhakijat (kolmen vuoden ajan ensimmäisestä kuntapaikasta), paluumuuttajat (valtion korvausten ajan, ½-5 vuotta) sekä muut maahanmuuttajat palvelutarpeen mukaan.

Maahanmuuttotoimiston tehtäviä ovat:

- vastaanoton valmistelu (kiintiöpakolaiset, oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat kuntapaikan valmistelun osalta)
- vastaanotto ja ensihuolto (kiintiöpakolaiset)
- kotouttamiseen liittyvät tehtävät, alkuhaastattelut, tehostettu perhetyö, palveluohjaus
- sosiaaliturva
- suomen kielen alkeiden opetus
- tulkkipalvelut (kiintiöpakolaiset, oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat, paluumuuttajat)
- konsultaatio maahanmuuttoasioissa
- toimivan yhteistyöverkoston ylläpitäminen eri viranomaisten sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa
- kaupungille haettavat valtion korvaukset korvausten piiriin kuuluvista henkilöistä

Maahanmuuttotyön asiakasprosessi

- varautuminen asiakkaan palvelutarpeeseen saatujen esitietojen perusteella ja palveluiden kartoittaminen
- alkuhaastattelu ja nykytilanteen arviointi
- eri etuuksien hakeminen asiakkaalle ja sosiaaliturva sekä eri palveluihin ohjaaminen
- kotoutumissuunnitelman laatiminen
- kotoutumisen tukeminen
- kotoutumisprosessin seuranta
- asiakkuuden päättäminen

Mikkelin kaupunki on päivittänyt vuonna 2016 kotouttamislain mukaisen kotouttamisohjelman. Hirvensalmi, Juva ja Pertunmaa ovat tehneet omat kotouttamisohjelmansa.

4. PERHEPALVELUT

Perhepalveluissa vuoden 2017 aikana tullaan kehittämään moniammatillisia tiimejä; perhettiimit ja koulutiimit. Samoin erityisen tuen kokonaisuutta tullaan kehittämään alkuarviointi- ja konsultointitiimin, tutkimus- ja hoitotiimin, osaston, kotisairaalan, pikkulapsipsykiatrian ja perheoikeudellisten palveluiden osalta.

4.1 Terveysneuvonta ja neuvolapalvelut

Valtioneuvosto on antanut toukokuussa 2009 asetuksen (380/2009) koskien neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa sekä lasten ja nuorten ehkäisevää suun terveydenhuoltoa.

Asetuksen tarkoituksena on ollut parantaa lasten, nuorten ja heidän perheidensä ehkäisevien terveyspalvelujen suunnitelmallista, tasoltaan yhtenäistä ja väestön tarpeet huomioon ottavaa toteuttamista maan eri osissa ja vähentää näin alueellista ja terveyskeskusten välistä eriarvoista palvelutarjontaa. Valtioneuvoston asetuksessa on tarkasti määritelty terveystarkastusten sisältö.

Mikkelin seudullisen sosiaali- ja terveystoimen yhteistoiminnan käynnistyttyä mukana olevat palvelutuotantoyksiköt ovat kehittäneet Mikkelin seudun yhteistoiminta alueen mallia seudullisissa työryhmissä yhdenmukaista toimintoja. Toimintakäytännöt on järjestetty neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa ja lasten ja nuorten ehkäisevää suun terveydenhuoltoa koskevan asetuksen mukaisesti. Apuna on käytetty Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisua (2009:20) Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto sekä ehkäisevä suun terveydenhuolto.

4.1.1 Ehkäisyneuvola

Ehkäisyneuvola tarjoaa yksilöille ja pareille raskaudenehkäisyneuvontaa ja mahdollisuuden saada itselleen sopiva ehkäisy menetelmä. Raskauden ehkäisyneuvontaan kuuluu kokonaisvaltainen seksuaaliterveyden edistäminen. Ehkäisyneuvolan tarkoitus on edistää yksilön ja parin terveyttä tarjoamalla tukea ja neuvoja terveyteen, ihmissuhteisiin ja seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa. Raskauden ehkäisyneuvonnan lisäksi muut seksuaaliterveyttä edistävät palvelut kuuluvat ehkäisyneuvolan piiriin, kuten hedelmättömyyden ehkäisy, seksitautien torjunta, seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan ehkäisy, seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen kokemisen ilmaisun tukeminen sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvä muu neuvonta.

Raskaudenehkäisyneuvolapalveluita tarjotaan pääsääntöisesti terveyskeskuksissa sekä koulu-, opiskelu- ja terveydenhuollossa. Terveyskeskuksessa ehkäisyneuvolapalvelu on järjestetty erillisessä ehkäisyneuvolassa, yhdistetyssä äitiys- ja ehkäisyneuvolassa, yhdistetyssä äitiys-, ehkäisy- ja lastenneuvolassa, ja/tai lääkärinvastaanotolla

4.1.2 Äitiysneuvola

Äitiysneuvolatoiminnan tavoitteena on turvata raskaana olevan naisen ja sikiön terveys ja hyvinvointi. Lisäksi tavoitteena on edistää tulevien vanhempien ja koko perheen terveyttä ja hyvinvointia sekä tulevan lapsen kehitysympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta.

Äitiysneuvolassa tunnistetaan mahdollisimman varhain raskausaikaiset ongelmat ja häiriöt sekä järjestetään viiveettä tarvittavaa hoitoa, apua ja tukea. Äitiysneuvolat osallistuvat terveyserojen kaventamiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen muun muassa varhaisen kohdennetun tuen avulla.

Määräaikaisia terveystarkastuksia järjestetään äitiysneuvolassa raskausaikana ensisynnyttäjälle vähintään yhdeksän ja uudelleensynnyttäjälle vähintään kahdeksan. Näihin raskausaikaisiin käynteihin sisältyy yksi laaja terveystarkastus kaikille perheille ja kaksi lääkärintarkastusta. Ensisynnyttäjälle tarjotaan kaksi kotikäyntiä, joista toinen on raskausaikana (raskausviikoilla 30–32) ja toinen synnytyksen jälkeen (1–7 vrk kotiutumisen jälkeen). Uudelleensynnyttäjälle tarjotaan yksi kotikäynti synnytyksen jälkeen. Synnytyksen jälkitarkastuksen tekee joko lääkäri tai siihen koulutuksen saanut terveydenhoitaja tai kätilö. Yhteensä ensisynnyttäjälle tarjotaan 11 määräaikaista terveystarkastusta ja uudelleensynnyttäjälle 10.

Määräaikaisten käyntien lisäksi raskaana olevalle naiselle ja synnyttäneelle järjestetään yksilöllisen tarpeen mukaan lisäkäyntejä äitiysneuvolaan. Äitiyshuollon palveluista vastaavat perusterveydenhuollossa äitiysneuvolat ja erikoissairaanhoidossa äitiyspoliklinikka, synnytysvuode-osastot sekä diabetespoliklinikka. Etelä-Savon sairaanhoitopiirin kanssa on sovittu hoidon porrastuksesta, työnjaosta, hoitokäytännöistä ja seurannoista. Neuvolat saavat päivitetyt hoito-ohjelmat ja läheteohjeet äitiys-, synnytyspelko- ja diabetespoliklinikoille.

Äitiysneuvolatoiminnan tavoitteet ja toimintaa ohjaavat periaatteet sekä määräaikaisten terveystarkastusten ajankohdat ja keskeiset sisällöt kuvataan tarkemmin THL:n julkaisemassa äitiysneuvola-opaassa (29/2013). Opa on luettavissa verkkojulkaisuna. (<http://www.julkari.fi/handle/10024/110521>)

4.1.3 Sikiöseulonta- ja kantajaseulontatutkimukset

Valtioneuvoston asetus seulonnoista (1339/2006) ja siihen 1.5.2009 voimaan tulleiden muutosten perusteella kunnan tulee järjestää raskaana oleville valtakunnallisen seulontaohjelman mukaiset sikiöseulonnat.

(http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopaketit/seulonnat/sikion_poikkeavuuksien_seulonnat)

Sikiöseulontojen tavoitteena on edistää väestön terveyttä vaikuttavalla ja taloudellisesti perustellulla tavalla. Sikiöseulonnoilla tarkoitetaan raskaana oleviin naisiin kohdistettuja seulontoja, joiden tavoitteena on todeta sikiön sairaus tai vamma. Geneettisessä kantajaseulonnassa etsitään peittyvästi peittyvän sairauden tautigeenin kantajia. Sikiö- ja kantajaseulontatutkimuksiin ja niiden jatkotutkimuksiin osallistuminen on vapaaehtoista. Osallistuminen edellyttää raskaana olevan tietoista päätöstä. Päätöksen tueksi raskaana olevalle puolisoineen annetaan äitiysneuvolassa ensikäynnillä kattava tieto seulontamenetelmien tavoitteista ja ominaisuuksista, mahdollisten jatkotutkimusten sisällöstä ja niihin mahdollisesti liittyvistä haitoista sekä toimintavaihtoehtoista, jos sikiöllä todetaan poikkeavuuksia. Sikiöseulonta verinäytteet ohjelmoidaan äitiysneuvolassa ensikäynnillä. Ultraääni-tutkimukset tehdään MKS äitiyspoliklinikalla.

4.1.4 Perhevalmennus

Ensimmäistä lastaan odottavalle perheelle järjestetään neuvolan terveydenhoitajien organisoimaa perhevalmennusta. Toimintamallit poikkeavat jonkin verran eri äitiysneuvoloiden välillä. Synnytys-salin kätilöt järjestävät yhden perhevalmennuskerran sairaalassa.

Perhevalmennus on vuorovaikutuksellista, voimavaralähtöistä ja vertaistuen mahdollistavaa ryhmätöitä. Sen tarkoitus on tukea parisuhdetta ja vahvistaa vanhemmuutta. Valmennus antaa tietoa raskausajasta, synnytyksestä, lapsen hoidosta, imetyksestä ja odotusaikaan sekä synnytykseen mahdollisesti liittyvistä mielenterveyden muutoksista. Valmennus tukee lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Tavoitteena on myös edistää isien osallisuutta, isyyden vahvistamista ja jaettava vanhemmuutta.

4.1.5 Lastenneuvola

Lastenneuvolan tehtävänä on edistää alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyttä ja hyvinvointia sekä kaventaa perheiden välisiä terveyseroja. Lastenneuvolassa seurataan ja edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä sekä tuetaan vanhempia turvallisessa, lapsilähtöisessä kasvatuksessa ja lapsen hyvässä huolenpidossa sekä parisuhteen hoitamisessa. Lapsi saa neuvolassa rokotusohjelmaan kuuluvat rokotukset.

Neuvolatoimintaa säätelevän asetuksen mukaan neuvolassa järjestetään alle kouluikäisille vähintään 15 määräaikaistarkastusta, joista viisi tekee lääkäri yhdessä terveydenhoitajan kanssa. Terveydenhoitaja tekee kotikäynnin ennen ja jälkeen synnytyksen. Lisäksi vanhempia tuetaan vanhempainryhmien avulla.

Alle kouluikäisten lasten terveystarkastuksista kolme on laajaa terveystarkastusta, jossa arvioidaan lapsen kehityksen, terveydentilan ja hyvinvoinnin lisäksi koko perheen hyvinvointia ja vanhempien tuen tarpeita. Tarkastukseen kutsutaan aina molemmat vanhemmat. Laajaan terveystarkastukseen sisältyy huoltajien kirjallisella suostumuksella päivähoidon ja esiopetuksen henkilökunnan arvio lapsen selviytymisestä päivähoitossa niiltä osin kuin se on välttämätöntä hoidon ja tuen järjestämisen kannalta. Siihen sisältyy myös vanhempien näkemys lapsensa terveydestä ja kehityksestä sekä koko perheen hyvinvoinnista.

Kaikkiin määräaikaisiin terveystarkastuksiin sisältyy terveysneuvontaa. Terveysneuvonnan tavoitteena on tukea lapsen kehitystä, kasvatusta sekä lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Lisäksi tavoitteena on tukea vanhemmaksi kasvamista ja parisuhdetta sekä edistää perheen sosiaalista tukiverkostoa. Neuvonta voidaan toteuttaa yksilöllisesti, ryhmässä ja yhteisöllisesti.

Terveysneuvonta ja määräaikaiset terveystarkastukset järjestetään siten, että alle kouluikäisen lapsen ja perheen erityisen tuen tarve tunnistetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Määräaikaisten terveystarkastusten tarkempi sisältö, keskeiset ohjeet ja tukimateriaali on kuvattu lastenneuvolakäsikirjassa. (http://www.thl.fi/fi_FI/web/lastenneuvola-fi)

Erityisen tuen tarpeen arvioimiseksi ja toteuttamiseksi järjestetään lisäkäyntejä neuvolaan ja kotikäyntejä sekä tehdään tarvittaessa yhteistyötä erikoissairaanhoidon ja terveyskeskuksen että kunnan muiden toimijoiden kanssa. Lisäkäynnit ja muu tarvittava tuki suunnitellaan lapsen ja perheen yksilöllisten tarpeiden ja elämäntilanteen mukaan. Erityisen tuen tarpeen tilanteessa laaditaan hyvinvointi- ja terveyssuunnitelma yhteistyössä tukea tarvitsevan perheen kanssa.

Mikäli on syytä epäillä lapsen kasvun ja kehityksen vaarantuvan, eikä käytettävissä ole riittäviä voimavaroja tulee neuvolan varmistaa perheelle riittävä tuki. Tällaisissa tilanteissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu ja tarvittaessa tehtävä lastensuojeluilmoitus.

4.1.6 Kouluterveydenhuolto

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on koko oppimisyhteisön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä terveen kasvun ja kehityksen tukeminen yhteistyössä koululaisten /opiskelijoiden, oppilashuollon muun henkilöstön, opettajien ja vanhempien kanssa.

Asetuksen mukaan oppilaalle järjestetään terveystarkastus jokaisella vuosiluokalla. Ensimmäisen, viidennen ja kahdeksannen vuosiluokan terveystarkastus on laaja. Terveydenhoitajan terveystarkastus tehdään väli vuosina.

Laajoihin terveystarkastuksiin sisältyy oppilaan terveydentilan arvion lisäksi lääkärin ja terveydenhoitajan yhdessä lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa tekemä koko perheen hyvinvoinnin arvio.

Määräaikaissa terveystarkastuksissa arvioidaan monipuolisesti oppilaan fyysistä ja psykososiaalista terveydentilaa ja pyritään löytämään mahdolliset sairaudet. Terveystarkastukset ovat samalla aina terveysneuvontatilanne ja ehkäisevä mielenterveystyötä. Terveystarkastusten sisältö ja tarkoitus on kuvattu asetuksessa.

Yhteistyössä muun oppilashuollon kanssa tuetaan erityisesti niitä oppilaita, joilla on vaikeuksia koulussa, kotona tai sosiaalisessa toimintaympäristössä. Erityisen tuen tarpeen arvioimiseksi ja toteuttamiseksi voidaan tarvittaessa järjestää lisä- ja kotikäyntejä. Määräaikaista terveystarkastuksista poissäävien tuen tarve selvitetään. Yhteistyötä tehdään muiden toimijoiden kanssa erityisesti lastensuojelu, kouluhenkilöstö, lasten tukiyksikkö, Etelä-Savon sairaanhoitopiiri. Terveystarkastaja ja mahdollisuuksien mukaan lääkäri toimivat työryhmässä jossa valvotaan koulujen ja työympäristön terveydentilaa ja turvallisuutta. Säännölliset vähintään 3 vuoden välein tehtävät tarkastukset toteutuvat.

Terveystarkastusten lisäksi kouluterveydenhuollossa tavataan asiakkaita yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Kouluterveydenhuollon tärkeä työmuoto ovat avoimet vastaanotot, joille oppilaat voivat tulla aikaa varaamatta keskustelemaan oireistaan ja mieltään vaivaavista asioista

4.1.7 Opiskeluterveydenhuolto

Opiskeluterveydenhuollon palvelut on tarkoitettu lukiolaisille ja toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskeleville. Opiskeluterveydenhuollon palvelut järjestetään kunnassa sijaitsevien oppilaitosten opiskelijoille riippumatta heidän asuinkunnastaan ja ne ovat käytettävissä myös työharjoittelun aikana. Opiskeluterveydenhuolto on maksutonta alle 18-vuotiaille. Sen jälkeen maksu määräytyy asiakasmakslain mukaisesti osassa palveluja. Terveystarkastukset ovat maksuttomia kaikille.

Lukiossa ja toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa opiskeleville järjestetään terveydenhoitajan tarkastus ensimmäisenä ja lääkärin tarkastus ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuonna. Tarkastuksessa on tärkeä saada kokonaiskäsitys opiskelijan terveydestä ja hyvinvoinnista sekä ohjata opiskelijaa tekemään terveyttä edistäviä valintoja. Huomiota kiinnitetään opiskelijan elämäntilanteeseen, opiskelumotivaatioon ja terveysriskeihin. Opiskelijan terveydentilaa arvioidaan erityisesti opinnoista selviytymisen kannalta. Kattava kuvaus opiskeluterveydenhuollosta löytyy Opiskeluterveydenhuollon oppaasta.

Opiskeluterveydenhuollon keskeisin tehtävä on opiskelijan terveyden, hyvinvoinnin ja opiskelukykyisyyden seuranta ja edistäminen. Toiminta jakaantuu ennaltaehkäisevään työhön ja sairaanhoitoon. Opiskelijalle annetaan tietoa ammatissa toimimisen edellytyksistä sekä työhön ja ammattiin liittyvistä terveydellisistä vaaratekijöistä. Terveysneuvonnan on tuettava ja edistettävä itsenäistymistä, terveellisiä elämäntapoja sekä hyvää fyysistä toimintakykyä ja mielenterveyttä sekä ehkäistävä koulukiusaamista.

Opiskeluterveydenhuolto kuuluu osaksi oppilaitoksen muuta oppilashuoltoa ja tekee tiivistä yhteistyötä oppilaitoksen muiden toimijoiden kanssa. Opiskeluterveydenhuollon tulee olla mukana valvomassa oppilaitosten ja opiskeluympäristön turvallisuutta ja terveellisyttä yhdessä työterveyshuollon ja työsuojelun kanssa. Tarkastuskäyntejä tulisi tehdä joka kolmas vuosi.

4.1.8 Naisten joukkotarkastukset, seurantaohjelma

Kohdunkaulan syöpä on maailman toiseksi yleisin naisten syöpä. Kohdunkaulan syövällä on esias- teita, jotka voidaan löytää seulonnassa ja hoitaa ennen kuin varsinainen syöpä pääsee kehittymään.

Kohdunkaulan syöpää ehkäisevään seulontaan eli joukkotarkastukseen kutsutaan viiden vuoden vä- lein. Ensimmäinen kutsu lähetetään 30-vuotiaille ja viimeinen 60-vuotiaille. Irtosolututkimuksen lisäksi joukkotarkastuksessa paneudutaan eri-ikäisten naisen hyvinvointiin liittyviin asioihin. Seulonnan kus- tantaa kotikunta ja se on osallistujalle maksuton.

30-, 45-, 50- ja 60 -vuotiaiden tarkastuksissa kiinnitetään erityishuomio tiettyihin terveyteen liittyviin tekijöihin. 30 -vuotiaille naisille lähetetään kutsukirjeen mukana Audit -kysely, jolla pyritään tunnistaa- maan alkoholin riskikäyttäjät. 45 -vuotiaat saavat kutsukirjeen mukana osteoporoosiseulan. 50 -vuoti- aiden tarkastuksessa täytetään tyypin 2 diabeteksen sairastumisriskin arviointilomake. Lomakkeen avulla arvioidaan sairastumisriskiä ja annetaan ohjausta terveellisistä valinnoista. 60 -vuotistarkastuk- sessa postmenopausaalisilla naisilla tehostetaan osteoporoosin riskitekijöiden tunnistamista täyttä- mällä Mikkelin Osteoporoosi -Indeksi (MOI) kaavake. Tarvittaessa voidaan mitata verenpaine. Naisille tarjotaan mahdollisuutta rintojen tutkimukseen ja annetaan opastusta rintojen omatarkkailutekniikoista. Tupakointi kartoitetaan ja tuetaan sen lopettamisessa.

4.2 Lapsiperheiden kotipalvelu

Lapsiperheiden kotipalvelu on sosiaalihuoltolain (19 §) mukaista toimintaa. Kotipalvelulla tarkoitetaan asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen, asioin- tiin sekä muihin jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista.

Kotipalvelua annetaan sairauden, synnytyksen, vamman tai muun vastaavanlaisen toimintakykyä alentavan syyn tai erityisen perhe- tai elämäntilanteen perusteella. Lapsiperheellä on oikeus saada perheen huolenpitotehtävän turvaamiseksi välttämätön kotipalvelu, jos lapsen hyvinvoinnin turvaami- nen ei ole mahdollista yllä mainittujen syiden vuoksi.

Etelä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän (jäljempänä Essote) on järjestettävä sosiaali- huoltolain (710/1982 ja 1301/2014) mukaisesti lapsiperheiden kotipalvelua, joka voi olla säännöllinen tai tilapäistä. (siis säännöllistä tai tilapäistä)

Tilapäinen kotipalvelu on lyhytkestoisiin, maksimissaan kolmen kuukauden tilapäistarpeisiin tarkoi- tettua perheiden arjessa selviytymisen tukemista. Tilapäisen kotipalvelun tarkoituksena on auttaa per- hettä selviytymään itsenäisesti tai sen aikana voidaan arvioida pidempiaikaisten palveluiden tarvetta. Tilapäisen kotipalvelun tarve arvioidaan pääsääntöisesti puhelinkeskustelun perusteella.

Jatkuva ja säännöllinen kotipalvelu on tarkoitettu pitkittyneisiin ja välttämättömiin, kuitenkin aina määräaikaisiin, tuen tarpeisiin. Avun tavoitteena on vanhempien omien voimavarojen vahvistaminen. Säännöllisen kotipalvelun tarvetta arvioidaan useimmiten kotikäynnillä.

Tarvitessaan kotipalvelua asiakas ottaa yhteyttä lapsiperheiden kotipalveluun joko puhelimitse tai täyt- tämällä Lapsiperheiden kotipalveluhakemus – lomakkeen. Kotipalvelun tarve arvioidaan tapauskohtai- sesti, sisäisten toimintaohjeiden mukaisesti. Päätöksen lapsiperheiden kotipalvelun myöntämisestä tekee Essoten ehkäisevien perhepalvelujen viranhaltija.

Pääsääntöisesti kotipalvelua voi saada arkisin klo 8-18. Palvelua myönnetään myös aamuisin, iltaisin ja viikonloppuisin, kun perheen tilanne sitä vaati. Palvelu voidaan järjestää omana toimintana, osto- palveluna tai palvelusetelillä.

Palveluseteli myönnetään seuraavien kriteerien perusteella:

- vanhemman yllättävä sairastuminen, uupuminen tai väsymys
- perheen kriisitilanteet (onnettomuus, perheen jäsenen kuolema, vanhempien erotilanne)
- raskauden aikainen tai synnytyksen jälkeinen erityistilanne
- erityistarpeet monilapsisissa ja monikkoperheissä
- arjen sujumuuden tukeminen (esim. erilaiset asiointikäynnit)
- perheen selviytymistä vaikeuttavien tilapäisten syiden vuoksi

Lapsiperheiden tilapäistä kotipalvelua ei voida myöntää pelkästään seuraavan kaltaisissa tilanteissa:

- pelkkä siivouksen tarve
- äkillinen lapsen sairastuminen tilanteessa, jossa vanhemmalla on oikeus jäädä hoitamaan lasta
- kotona tehtävä etätö
- opiskelu tai luennolla käynti
- vanhempien harrastukset
- kun lapsen hoidon tarve toteutuu varhaiskasvatuksessa

Lapsiperheiden kotihoidon palvelusetelin sääntökirja sisältää palvelusetelin myöntämiseen liittyvät toimintatavat asiakkaan ja yrittäjän näkökulmasta.

4.3. Perheohjaus

Ennaltaehkäisevällä perhetyöllä tarkoitetaan lapsiperheille järjestettävää kokonaisvaltaista, suunnitelmallista ja pitkäjänteistä tukemista. Perhettä autetaan kokonaisuutena, mutta myös perheenjäsenten yksilöllisiin tarpeisiin vastataan. Perhetyö on vapaaehtoisuuteen perustuvaa eikä vaadi lähetettä tai asiakkuutta lastensuojelussa. Tavoitteena on perheiden elämänhallinnan ja omien voimavarojen käyttöönoton tukeminen sekä arjessa selviytymisen vahvistaminen.

Perhetyö voi liittyä vanhemmuuden tukemiseen, lasten hoidon ja kasvatuksen ohjaamiseen, kodin arjen ja arkirutiinien hallintaan, perheen toimintakyvyn vahvistamiseen uusissa tilanteissa, perheen vuorovaikutustaitojen tukemiseen ja sosiaalisten verkostojen laajentamiseen tai syrjäytymisen ehkäisyyn.

Ennaltaehkäisevää perhetyötä voidaan tarjota myös ryhmämuotoisena toimintana. Mikkelin seudun yhteistoiminta-alueen kunnissa perhetyöntekijät toteuttavat perhetyötä sekä ennaltaehkäisevästi lapsiperheissä että lastensuojelun perheissä.

4.4 Lasten kehityksen tukiyksikkö

Lasten kehityksen tukiyksikkö palvelee Mikkelin palvelutuotantoyksikköä. Lasten kehityksen tukiyksikön palvelualueeseen kuuluvat Mikkelin, Hirvensalmen ja Puumalan kunnat. Palvelut on tarkoitettu 0-12- vuotiaiden lasten perheille. Lasten kehityksen tukiyksikkö vastaa kasvatus- ja perheneuvontapalveluista, neuvolapsykologipalveluista sekä puheterapia- ja toimintaterapiapalveluista. Mäntyharjun, Pertunmaan ja Kangasniemen kunnat ostavat perheneuvolapalvelut tarvittaessa ulkopuoliselta palveluntuottajalta. Terveyskeskuspsykologi ja puheterapiapalveluita tuotetaan itse Mäntyharjun ja Kangasniemen kunnissa pääsääntöisesti lapsille, nuorille ja heidän perheilleen.

Sosiaalihuoltolain 19 §:n mukaan kasvatus- ja perheneuvonta on: "asi-

antuntija-avun antamista kasvatus- ja perheasioissa sekä lapsen myönteistä kehitystä edistävää sosiaalista, psykologista ja lääketieteellistä tutkimusta ja hoitoa”.

Kasvatus- ja perheneuvontapalvelut on suunnattu kaikille lapsiperheille ilman, että perheessä on mielenterveysongelmia tai muita häiriöitä.

Lasten kehityksen tukiyksikössä työskentelee moniammatillinen työryhmä (4 psykologia, 2 sosiaalityöntekijää, 2,5 puheterapeuttia, 1 toimintaterapeutti, osa-aikainen lääkäri (5t/vko) ja toimistotyöntekijä). Toiminnan painopisteenä ovat ennaltaehkäisevä asiakastyö, lapsen kehitykseen, kasvatukseen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset sekä perhesuhteisiin ja vuorovaikutukseen liittyvät tutkimukset ja hoidot. Lisäksi keskeistä toiminnassa on yhteistyö ja asiantuntija-avun antaminen kasvatus- ja perheasioissa.

4.4.1 Yhteydenotto ja asiakkaaksi tulo

Lasten kehityksen tukiyksikköön voi ottaa yhteyttä silloin, kun

- haluaa keskustella kasvatuskysymyksistä tai vanhemmuudesta
- on huoli lapsen käyttäytymisestä, tunne-elämästä tai kehityksestä
- lapsella on pulmia päiväkodissa, koulussa tai kavereiden kanssa
- kotona on jatkuvia ristiriitoja
- perheessä on surua tai muutoksia, joiden käsittelyyn lapsi tarvitsee tukea
- on huoli lapsen puheesta tai kielen kehityksestä

Vanhemmat voivat ottaa yhteyttä suoraan Lasten kehityksen tukiyksikköön, lähetettä ei tarvita. Päivittäinen puhelinaika on klo 12-13. Puheterapeuttien puhelinaika on ma ja ke klo 12-13. Yhteydenotto voi tapahtua myös sähköisen lomakkeen kautta. Ohjaavia tahoja ovat pääasiassa päivähoito, neuvola tai kouluterveydenhuolto, joista lapset voivat tulla lähetteellä.

Puhelu ohjataan päivystävälle työntekijälle, jonka kanssa voi keskustella tilanteesta. Perheen ei välttämättä tarvitse tulla asiakkaaksi, vaan puhelinkeskustelussa on mahdollisuus pohtia tilannetta ja saada siihen ohjausta ja neuvontaa. Sähköiseen yhteydenottoon pyritään vastaamaan kolmen arkipäivän sisällä. Puhelussa voi myös ilmoittautua asiakkaaksi, jolloin työntekijä ottaa yhteyttä myöhemmin yhteyttä puhelimitse tai kirjeitse ajanvaraukseen liittyen.

Toimintaterapeutille asiakkaat ohjautuvat joko lähetteellä tai päivähoidosta kirjallisella palautteella. Toimintaterapeutti ottaa yhteyttä asiakkaaseen ajan sopimiseksi.

Toimintaterapiaan liittyvistä asioista voi tiedustella toimintaterapeutilta puhelinajalla perjantaisin klo 12-13. Yhteistyökumppanit voivat konsultoida Lasten kehityksen tukiyksikön työntekijöitä asiakasasioissa.

4.4.2 Tutkiva työskentely

Lapsen kognitiivinen yksilötutkimus

Lasten kehityksen tukiyksikössä tehdään kognitiivisia tutkimuksia alle kouluikäisille lapsille. Kouluikäisten kohdalla tutkimukset tekee tarvittaessa koulupsykologi. Lapsen kognitiivinen tutkimus eli tietojen ja taitojen kartoitus tehdään silloin, kun lapsella on vaikeuksia jollakin kehityksen osa-alueella. Tutkimuksen tavoitteena on arvioida lapsen taitoja suhteessa hänen ikäänsä, hänen vahvuuksiinsa ja tuen tarvetta.

Kognitiivisessa tutkimuksessa selvitetään lapsen kielellisiä taitoja, havaintotoimintoja, muistia, tarkkaavaisuutta ja toiminnan ohjausta. Tutkimusmenetelminä käytetään haastattelua, havainnointia, standardoituja kyselyjä ja erilaisia psykologisia testejä. Nämä kytketään vanhempien kuvaukseen lapsen kehityshistoriasta, toimintakyvystä ja käytöksestä. Tämän lisäksi pyritään arvioimaan ongelmien yhteyttä mm. perheen vuorovaikutukseen ja kasvatukseen. Tutkimuksessa hyödynnetään myös mahdollisia aikaisempia tutkimustuloksia ja esim. päivähoidon ja neuvolan ja koulun kautta saatua informaatiota.

Tutkimusjakson lopussa järjestetään palautekeskustelu(t) vanhemmille, jossa sovitaan mahdollisesta jatkotyöskentelystä. Yhteistyössä vanhempien ja tarvittaessa päivähoidon ja lastenneuvolan kanssa suunnitellaan tarvittavia arjen tukitoimia. Tutkimusjakson päätteeksi arvioidaan kuntouttavien tukitoimien tai jatkotutkimusten ja -hoidon tarve ja tehdään niihin liittyvät lausunnot ja ohjaukset.

Lapsen sosioemotionaaliset yksilötutkimukset

Lapsen tunne-elämän ja persoonallisuuden tutkimuksia eli sosioemotionaalisia tutkimuksia tehdään silloin, kun lapsella on tunne-elämän tai käyttäytymisen ongelmia. Tutkimusten tavoitteena on löytää ymmärrystä ja keinoja lapsen kehityksen myönteiseksi tukemiseksi sekä arvioida jatkotutkimusten ja hoidon tarvetta.

Alle kouluikäisillä lapsilla tunne-elämän tutkimukset eivät ole ensisijainen keino selvittää ja ymmärtää heidän psyykkistä problematiikkaansa. Ne käynnistetään vain, mikäli muun työskentelyn kautta ei ole syntynyt riittävää ymmärrystä oirehoidon taustoista ja laajuudesta. Lasten sosioemotionaalisiin yksilötutkimuksiin liittyy aina vanhempien omat käynnit omalla työntekijällään.

Tunne-elämän tutkimuksessa selvitetään lapsen psyykkistä tilaa, mielialaa ja kokemusmaailmaa sekä persoonallisia selviytymiskeinoja. Tutkimusmenetelminä käytetään haastattelua, leikin, piirrosten ja toiminnan havainnointia, standardoituja lomakkeita ja psykologisia testejä. Nämä kytketään vanhempien kuvaukseen lapsen kehityshistoriasta, mielialasta, toimintakyvystä ja käytöksestä. Tämän lisäksi pyritään arvioimaan ongelmien yhteyttä mm. perheen vuorovaikutukseen ja kasvatukseen.

Tutkimuksessa hyödynnetään mahdollisia aikaisempia tutkimustuloksia ja esim. päivähoidon, neuvolan tai koulun kautta saatua informaatiota.

Tutkimusjakson lopussa järjestetään palautekeskustelu(t) vanhemmille, jolloin sovitaan mahdollisesta jatkotyöskentelystä. Yhteistyössä vanhempien ja tarvittaessa päivähoidon, lastenneuvolan tai koulun kanssa suunnitellaan kuinka lasta voidaan tukea eri ympäristöissä. Tutkimusjakson päätteeksi arvioidaan tukitoimien tai jatkotutkimusten ja -hoidon tarve.

Vuorovaikutustutkimukset

Vuorovaikutustutkimus on aina osa laajempaa työskentelykokonaisuutta ja sitä voidaan soveltaa yhteistyöprosessin eri vaiheissa joko arvioinnissa tai vanhemmuuden tukemisen välineenä.

Vuorovaikutustutkimus on perheenjäsenten välisen vuorovaikutuksen laadun ja tavan tutkimista. Se kohdistuu erityisesti lapsen ja vanhemman välisen suhteen havainnointiin ja arviointiin.

Vuorovaikutustutkimuksessa käytetään erilaisia havainnoinnin apuvälineitä kuten videointia. Vuorovaikutusvideoinnin avulla pyritään selvittämään lapsen ja hänen vanhempansa välistä vuorovaikutusta ja kiintymyssuhteen laatua erilaisten tehtävien ja leikkien avulla. Lisäksi voidaan käyttää lasta ja lapsi-vanhempisuhdetta koskevaa vanhemman mielikuvahaastattelua. Tavoitteena on arvioida vanhemman kykyä ohjata lapsen toimintaa ja ylläpitää myönteistä tunneyhteyttä ja lapsen valmiuksia vastavuoroiseen tunnesuhteeseen. Palaute rakennetaan vanhemman oman toiminnan tueksi ja hoidollista työskentelyä suuntaavaksi.

Perhetutkimukset

Perhetutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa perheen rakenteita, perheenjäsenten välisiä suhteita, kommunikaatiota, perheen historiaa ja kehitysvaiheita, merkityksellisiä muutoksia, elämäntapahtumia ja kokemuksia. Usein perhetutkimus edeltää tai on osa tutkimus- ja hoitajaksoja. Tällöin perhetutkimus sisältää myös lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvien tietojen ja vaiheiden kartoitusta.

Perhetutkimuksen tavoitteena on saada työskentelyn kannalta olennaista tietoa ja auttaa perheenjäseniä tunnistamaan ongelmien solmukohtia sekä tukea heidän selviytymiskeinojaan niiden kohtaamisessa ja ratkaisemisessa.

Perhetutkimuksessa voidaan käyttää haastattelun lisäksi erilaisia jäsentäviä ja monipuolisempaa ymmärrystä mahdollistavia menetelmiä kuten kuva- ja piirrosvälineitä ja -tekniikoita, kyselylomakkeita ja videointia.

Toimintaterapia-arvio

Toimintaterapia-arvio tehdään silloin, kun lapsella on vaikeutta ei-kielellisissä taidoissa, esimerkiksi karkeamotoriikassa, silmä-käsi yhteistyössä tai hienomotoriikassa. Lapsi voi myös ohjautua toimintaterapia-arvioon, jos hänellä on vaikeuksia keskittymisessä, oman toiminnan ohjaamisessa tai leikkitaidoissa.

Toimintaterapia-arvio sisältää lapsen toiminnan havainnointia, standardoitujen testien käyttämistä sekä vanhempien haastattelua. Arviointi toteutetaan vastaanotolla. Tarpeen mukaan toimintaterapeutti voi tehdä havainnointikäynnin lapsen lähiympäristöön, esimerkiksi kouluun tai päivähoitoon.

Arvioinnin päätteeksi toimintaterapeutti antaa palautteen vanhemmille joko vastaanotolla tai osallistumalla yhteispalaveriin lähiympäristössä. Vanhempien kanssa sovitaan mahdollisesta jatkotyöskentelystä ja arvioidaan tukitoimien, jatkotutkimusten tai kuntoutuksen tarve.

Puheterapia-arvio

Puheterapia-arviossa tutkitaan lapsen puheen, kielen, vuorovaikutuksen ja syömismotoriikan kehittymistä. Arviointimenetelminä käytetään leikin ja vuorovaikutuksen havainnointia, vanhempien haastattelua ja testejä. Tarvittaessa ollaan yhteydessä myös lapsen päivähoitopaikkaan tai kouluun.

Arvioinnin päätyttyä käydään vanhempien kanssa arvioinnin tulokset läpi ja pohditaan jatkotutkimusten ja/tai kuntoutuksen tarve. Tarvittaessa jatkotoimista neuvotellaan lapsen kanssa toimivien yhteistyötahojen kanssa.

4.4.3 Hoidollinen työskentely

Vanhemmuusohjaus ja neuvonta

Vanhempien ohjauksella tarkoitetaan tilannekohtaista usein tiettyyn ongelmaan kohdistuvaa neuvontaa ja ohjausta. Se sisältää sekä psykoterapeuttisia että –edukatiivisia elementtejä.

Vanhemmuusohjaukseen sisältyy ennaltaehkäisevä vaikutus, jonka tavoitteena on lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tukeminen.

Vanhemmuusohjaus voi toteutua lapsen terapiakäyntien rinnalla ja myös erillisinä käynteinä silloin, kun kyse on pääasiassa vanhempana toimimisen pulmakohdista.

Vanhemmuusohjaukselle on ominaista konkreettisuus ja ratkaisukeskeisyys. Käynneillä työstehtään mm. kasvatuksellisia pulmakohtia ja vanhemmuustaitoja pyrkien vanhemmuuden vahvistamiseen.

Perheterapia

Perheterapia on psykoterapiaa, jossa on erilaisia perheterapeuttisia teorioita integroivan luonteen vuoksi monimuotoisia toteuttamistapoja. Perheterapiaan päädytään silloin, kun hoidon tarve liittyy perheenjäsenten väliseen vuorovaikutukseen ja tunnesuhteisiin, jotka ilmenevät joko yksilöllisinä oireina tai koko perheen toimintakyvyn vaikeuksina.

Perheterapian tavoitteena on tukea perheen vuorovaikutusta ja selviytymistä perheen yhteistä ymmärrystä ja toimivia osa-alueita vahvistaen. Sille on ominaista rinnakkainen, moniääninen vuoropuhelu ja perheenjäsenten tarpeista lähtevä, tilannekohtaisesti räätälöity työskentely.

Lasten kehityksen tukiyksikössä perheterapia toteutuu moniammatillisena työskentelynä, johon sisältyy sekä kehityspsykologista että vanhemmuuden asiantuntemusta osana perheterapeuttista tieto-taitoa. Perheenjäsenten osallistumisesta terapiakäynneille neuvotellaan perhekohtaisesti ja osa käynneistä voi olla perheen tapaamisia, osa vain vanhempien ja yksittäisen lapsen/nuoren käyntejä.

Perheterapiaprosessin kesto ja käyntien tiheys suunnitellaan yhteistyössä vanhempien kanssa. Perheterapiassa voidaan keskustelun tueksi hyödyntää erilaisia terapeuttisia menetelmiä.

Vanhemmuusterapia

Vanhemmuusterapialla tarkoitetaan pitkäkestoista, säännöllistä vähintään kerran kuukaudessa tapahtuvaa ja etukäteissuunnitelman mukaan toteutuvaa terapeuttista työskentelyä. Vanhemmuuste-

rapia kytkeytyy tavallisimmin lapsen yksilöterapiaan, mutta se voi toteutua myös erillisinä vanhemman työskentelynä ilman lapsen hoitokäyntejä.

Tavallisimmin tällöin on kyse siitä, ettei lapsen käyntejä nähdä tarpeellisina, mutta vanhempi itse haluaa/tarvitsee omaa tukea vanhemmuudelleen.

Vanhemmuusterapian tavoitteena on vahvistaa vanhempien toimintakykyä vanhempiana, jotta nämä voivat tukea lapsen kehitystä mahdollisimman hyvin. Painopiste työskentelyssä on vanhemmuuden toimivien osa-alueiden tunnistamisessa ja voimavarojen löytämisessä, rajoitusten ja ongelmakohtien työstämisessä sekä lapsen ja vanhemman välisen suhteen edistämisessä.

Vanhemmuusterapiaan voi liittyä mm. vanhemman oman taustan tutkimista, lapsen tarpeiden tunnistamista sekä vanhemman lapseen ja itseensä liittyvien mielikuvien kanssa työskentelyä.

Lapsen terapeuttiset tukikäynnit

Lapsen terapeuttiset tukikäynnit toteutetaan kertaviikkoisina, kahden viikon välein tai harvemmin. Ne ovat luonteeltaan yleensä psykoterapiaa lyhytkestoisempaa, fokuoitua tukea tiettyihin pulmiin. Keskeinen tekijä myös näillä käynneillä on terapeutin ja lapsen välinen luottamuksellinen vuorovaikutus. Terapeuttiset tukikäynnit sisältävät samoja menetelmiä ja elementtejä, joita käytetään tiiviimissä psykoterapioissa.

Terapeuttiset tukikäynnit toteutetaan aina yhdessä vanhempien / sijaisvanhempien tai lapsesta huolehtivien aikuisten kanssa. Niihin kuuluvat myös vanhempien harvajaksoisemmat tapaamiset. Välillä lasta ja vanhempia voidaan tavata yhdessä.

Tarvittaessa työskentelyn aikana voidaan tehdä yhteistyötä myös päivähoiton, neuvolan, koulun, kouluterveydenhuollon ja lastensuojelun kanssa.

Lapsen yksilöterapia

Psykoterapia voi auttaa lasta silloin, kun hänellä on kasvua ja kehitystä häiritseviä käyttäytymisen tai tunne-elämän ongelmia. Terapeutti tapaa lasta kahden kesken säännöllisesti riittävän pitkän aikaa terapialle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tapaamiset toteutetaan 1 - 2 kertaa viikossa ja hoidon kesto vaihtelee yhdestä useaan vuoteen.

Lapsen psykoterapian tarkoituksena on poistaa sisäisen kehityksen esteitä sekä auttaa lasta hänen yksilöllisten voimavarojensa löytämiseen vuorovaikutuksessa häntä hoitavan aikuisen kanssa. Psykoterapiassa pyritään luomaan ilmapiiri, missä lapsi voi mahdollisimman vapaasti ilmaista ajatuksiaan ja tunteitaan. Lasten psykoterapia tapahtuu keskustelun, leikin, taiteellisen ja toiminnallisen ilmaisun kautta ottaen huomioon lapsen kehitystaso ja lapselle ominainen ilmaisutapa.

Psykoterapiaa edeltää lapsen terapiatarpeen arviointi, jossa selvitetään hoidon tarvetta ja mahdollisuutta hyötyä yksilöterapiasta hoitona. Olennaista on myös arvioida lapsesta huolta pitävien aikuisten resurssit huolehtia terapiakäynneistä ja sitoutua terapian toteuttamiseen sekä terapialle asetettuihin tavoitteisiin. Lapsen yksilöterapia voi toteutua vain yhteistyössä vanhempien / sijaisvanhempien tai lapsesta huolehtivien aikuisten kanssa. Lapsen terapiaan kuuluvat harvajaksoisemmat vanhempien omat tapaamiset eri työntekijällä, joissa vanhempia autetaan ymmärtämään lapsensa tilannetta ja tuetaan vanhempien mahdollisuutta auttaa lastaan arkielämässä. Terapian tarve tai soveltuvuus hoitomuotona arvioidaan kunkin lapsen ja perheen kohdalla yksilöllisesti. Tarvittaessa työskentelyn aikana voidaan tehdä yhteistyötä myös päivähoiton, neuvolan, koulun, kouluterveydenhuollon ja lastensuojelun kanssa.

Vuorovaikutushoito

Vuorovaikutushoidolla pyritään vahvistamaan lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta. Tähän liittyvällä työskentelyllä voidaan tukea vanhemmuutta siten, että vanhempi pystyy paremmin tunnistamaan lapsen tunteita ja tarpeita ja vastaamaan niihin. Vuorovaikutushoito perustuu usein edeltäviin vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen arviointeihin. Työskentelyssä voidaan käyttää erilaisia vuorovaikutushoitomenetelmiä ja niiden sovelluksia. Työskentelyprosessista ja sen tavoitteista sovitaan yhteistyössä vanhempien kanssa.

Toimintaterapia

Toimintaterapia edellyttää aina toimintaterapia-arvion. Toimintaterapian tiiviys ja kesto arvioidaan yksilökohtaisesti lapsen ja perheen tilanne huomioiden. Toimintaterapian tavoitteet määritellään arvioinnin perusteella lapsen vahvuudet ja vaikeudet huomioiden. Tavoitteena voi olla leikkitaitojen ja motoriikan valmiuksien parantaminen tai toiminnan ohjauksen vahvistuminen. Toimintaterapia on pääsääntöisesti ohjauksellista ja konsultoivaa. Lisäksi resurssien mukaan tehdään toimintaterapiakuntoutusta jaksoittain.

Ohjauksellisten käyntien tarkoituksena on tukea lapsen taitojen kehittymistä ohjaamalla vanhemmille harjoituksia kotiin tai lähiympäristöön. Käynnit toteutuvat harvakseltaan, esimerkiksi kahden viikon välein tai kerran kuukaudessa. Käyntejä sovitaan maksimissaan viisi/ohjausjakso. Ohjaukselliset käynnit toteutetaan pääasiassa vastaanotolla tai hyvin perustellusta syystä lapsen lähiympäristössä. Käynnit ovat pääsääntöisesti suunnattu alle kouluikäisille lapsille, joilla on lievempiä pulmia.

Toimintaterapiakuntoutus toteutetaan jaksoittain, maksimimäärä on 10 kertaa. Terapian lisäksi voidaan toteuttaa ohjauskäyntejä lapsen lähiympäristöön ja tarvittaessa tehdään yhteistyötä päivähoidon tai neuvolan kanssa. Vanhemmille annetaan palaute terapiasta. Terapia on pääsääntöisesti yksilöterapiaa ja se on suunnattu alle kouluikäisille lapsille. Terapiaa toteutetaan pääosin vastaanotolla ja vain hyvin perustellusta syystä lapsen lähiympäristössä. Terapian aloittamisen kriteerinä on, että lapsella on selvää vaikeutta jollakin kehityksen osa-alueella tai lievempää vaikeutta useammalla osa-alueella. Erityisesti

huomioita kiinnitetään karkeamotoriikan, leikkitaitojen tai toiminnan ohjauksen pulmiin, joihin toimintaterapialla hyvät vaikutusmahdollisuudet.

Puheterapia

Puheterapia aloitetaan tehdyn arvioinnin pohjalta. Sen tavoitteena on edistää lapsen kommunikaatio- ja vuorovaikutustaitoja. Puheterapian tiiviys ja kesto sovitaan tapauskohtaisesti lapsen ja perheen tilanne huomioiden. Se voi olla harvajaksoista seurantaa, jaksottaista tai pitkäkestoista terapiaa. Hoito edellyttää perheen sitoutumista ja aktiivista osallistumista. Puheterapiaan liittyy myös yhteistyö lapsen muun lähipiirin (päivähoito, neuvola, koulu) kanssa. Kouluikäisten lievät puheenkehityksen ongelmat hoidetaan koulun erityisopetuksen toimesta

4.5 Ryhmätoiminta

Ryhmämuotoista toimintaa järjestetään tarpeen ja resurssien mukaan. Ryhmien sisältö ja tavoitteet määräytyvät asiakaskunnasta nousevista tarpeista. Ryhmät voivat olla joko lasten ryhmiä, joiden rinnalla toimii vanhempien ryhmät tai vanhemmille tarkoitettuja ryhmiä, joissa teemana on vanhemmuuden tukeminen. Lasten ryhmissä sisältöinä voivat olla esim. tunteiden säätely, sosiaaliset taidot, oman toiminnan ohjaus ja itsesäätely tai kielellisten taitojen, leikkitaitojen ja motoriikan kehityksen vahvistaminen. Ryhmän vetäjinä toimivat työryhmän jäsenet, mutta niitä voidaan järjestää

myös yhteistyössä muiden yksiköiden työntekijöiden tai yhteistyötahojen kanssa.

4.6 Nuorten mielenterveyspalvelut

Nuorten kehityksen tukiyksikkö palvelee Mikkelin seudun sosiaali- ja terveystoimen Mikkelin palvelutuotantoyksikköä. Palvelut on tarkoitettu 13-19-vuotiaille nuorille ja heidän perheilleen. Tukiyksikkö toimii nuorten palvelu- ja ohjauskeskus Olkkarissa.

Nuorten kehityksen tukiyksikkö tarjoaa tukea nuorten mielenterveyteen ja päihteiden käyttöön liittyvissä asioissa. Toiminnan painopisteenä ovat ennaltaehkäisevä asiakastyö, nuoren kasvuun ja kehitykseen sekä perhesuhteisiin liittyvät kysymykset, nuoren tilanteen ja psyykkisen tuen tarpeen arviointi sekä hoidollinen tuki. Tavoitteena on nuorta ja perhettä tukemalla vahvistaa elämänhallintaa, auttaa erilaisissa mielenterveyden ja sosiaalisen kanssakäymisen vaikeuksissa sekä katkaista mahdollisesti jo alkanut päihdekierre. Yhteistyötä tehdään nuoren lähiympäristön kanssa ja konsultaatioapua annetaan muille nuorten kanssa toimijoille.

Henkilöstöön kuuluu psykologi, 2 sairaanhoitajaa, 2 päihdetyön ohjaajaa ja konsultoiva lääkäri.

4.6.1 Yhteydenotto ja asiakkaaksi tulo

Nuorten kehityksen tukiyksikköön voi ottaa yhteyttä

- jos nuori kokee mielialansa alakuloiseksi, kärsii jännittämisestä, univaikeuksista, ahdistuksesta tai peloista
- jos nuorella on vaikeuksia läheisissä ihmissuhteissa tai koulun käynnissä
- jos nuori on kokenut muutoksia, menetyksiä tai vastoinkäymisiä elämässään
- jos on huolta nuoren päihteiden käytöstä tai on kysymyksiä päihteisiin liittyvissä asioissa

Nuorten kehityksen tukiyksikköön voi ottaa yhteyttä Olkkarin päivystyksen kautta ma- pe klo 13-17. Päihdetyöhön liittyvät yhteydenotot suoraan ohjaajien henkilökohtaisiin numeroihin. Sairaanhoitajan viikoittainen puhelinaika on pe klo 12-13 ja psykologilla ti klo 12-13. Soittopyyntöihin vastataan pääsääntöisesti puhelinaikoina.

Terveys- ja huollon kautta nuoret ohjautuvat pääsääntöisesti läheteellä.

4.6.2 Tutkiva työskentely

Arviointijakso

Arviointijakson aikana tavataan nuorta 4 -5 kertaa. Ensimmäiseen tapaamiseen kutsutaan mahdollisuus mukaan vanhemmat / huoltajat. Ensimmäinen tapaaminen voidaan myös toteuttaa yhdessä nuoren, vanhempien ja lähettävän tahon työntekijän kanssa.

Keskeisinä tekijöinä näillä käynneillä ovat nuoren tilanteen kartoitus, psyykkisen tilan arviointi, vahvuuksien ja voimavarojen selvittely sekä luottamuksellisen suhteen rakentaminen. Tilanteen kartoittamiseksi voidaan tehdä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa ja kerätä tietoa siitä, miten nuoren tilanne näyttäytyy eri ympäristöissä.

Arviointijakson aikana on mahdollisuus myös lääkärin konsultaatioon. Arviointikäyntien jälkeen keskustellaan hoidollisen työskentelyn tarpeesta ja sen mahdollisesta jatkamisesta yhdessä nuoren/

perheen kanssa. On myös mahdollista, että nuoren kanssa työskentely jatkuu koulussa, kouluterveydenhuollossa tai lastensuojelussa.

Nuorten sosioemotionaaliset yksilötutkimukset

Nuoren tunne-elämän ja persoonallisuuden tutkimuksia eli sosioemotionaalisia tutkimuksia (psykologin tutkimus) voidaan tehdä silloin, kun nuorella on tunne-elämän tai käyttäytymisen ongelmia. Tutkimusten tavoitteena on löytää ymmärrystä ja keinoja nuoren kehityksen myönteiseksi tukemiseksi sekä arvioida jatkotutkimusten ja hoidon tarvetta.

Nuoren oppimisvaikeuksiin liittyvät kognitiiviset tutkimukset tekee koulupsykologi.

Tunne-elämän tutkimuksessa selvitetään nuoren psyykkistä tilaa, mielialaa ja kokemusmaailmaa sekä persoonallisia selviytymiskeinoja. Tutkimusmenetelminä käytetään haastattelua, standardoituja lomakkeita ja psykologisia testejä sekä mahdollisesti piirroksia ja toiminnan havainnointia. Tutkimuksessa hyödynnetään mahdollisia aikaisempia tutkimustuloksia ja esim. koulun tai kouluterveydenhuollon kautta saatua informaatiota.

Tutkimusjakson aikana pyritään tapaamaan myös nuoren vanhempia. Tutkimuksessa syntyvät havainnot kytketään vanhempien kuvaukseen nuoren kehityshistoriasta, mielialasta, toimintakyvystä ja käytöksestä.

Lopussa järjestetään palautekeskustelu(t), joissa myös vanhemmat voivat olla mukana, ja niissä sovitaan mahdollisesta jatkotyöskentelystä. Tutkimusjakson päätteeksi arvioidaan tukitoimien tai jatkotutkimusten ja -hoidon tarve ja tarvittaessa järjestetään yhteinen tapaaminen nuoren lähiympäristön muiden toimijoiden kanssa.

Perhetutkimus

Perhetutkimus sisältää nuoren kasvuun ja kehitykseen liittyvien tietojen ja vaiheiden kartoitusta vanhempia haastatteleamalla. Perhetutkimuksen tarkoituksena on usein myös kartoittaa perheen rakenteita, perheenjäsenten välisiä suhteita, kommunikaatiota, perheen historiaa ja kehitysvaiheita, merkityksellisiä muutoksia, elämäntapahtumia ja kokemuksia.

Perhetutkimuksen tavoitteena on saada työskentelyn kannalta olennaista tietoa ja auttaa perheenjäseniä tunnistamaan ongelmien solmukohtia sekä tukea heidän selviytymiskeinojaan niiden kohtaamisessa ja ratkaisemisessa.

Perhetutkimuksessa voidaan käyttää haastattelun lisäksi erilaisia jäsentäviä ja monipuolisempaa ymmärrystä mahdollistavia menetelmiä.

4.6.3 Hoidollinen työskentely

Nuorten terapeutit tukikäynnit

Nuoren terapeutit tukikäynnit toteutetaan kertaviikkoina, kahden viikon välein tai harvemmin. Ne ovat luonteeltaan yleensä psykoterapiaa lyhytkestoisempaa, fokuoitua tukea tiettyihin pulmiin. Keskeinen tekijä näillä käynneillä on terapeutin ja nuoren välinen luottamuksellinen vuorovaikutus. Terapeutit tukikäynnit sisältävät samoja menetelmiä ja elementtejä, joita käytetään tiiviimmissä psykoterapioissa.

Nuoren tukikäynteihin saattaa liittyä myös vanhempien harvajaksoisemmat tapaamiset oman työntekijän kanssa. Välillä nuorta ja vanhempia voidaan tavata yhdessä. Tarvittaessa työskentelyn aikana voidaan tehdä yhteistyötä myös koulun, kouluterveydenhuollon tai muiden nuoren elämässä mukana olevien tahojen kanssa.

Nuoren yksilöterapia

Psykoterapia voi auttaa nuorta silloin, kun hänellä on kasvua ja kehitystä häiritseviä käyttäytymisen tai tunne-elämän ongelmia. Terapeutti tapaa nuorta kahden kesken säännöllisesti riittävän pitkän aikaa terapialle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tapaamiset toteutetaan 1 - 2 kertaa viikossa ja hoidon kesto vaihtelee yhdestä useaan vuoteen.

Nuoren psykoterapian tarkoituksena on poistaa sisäisen kehityksen esteitä sekä auttaa nuorta hänen yksilöllisten voimavarojensa löytämiseen vuorovaikutuksessa häntä hoitavan aikuisen kanssa. Psykoterapiassa pyritään luomaan ilmapiiri, missä nuori voi mahdollisimman vapaasti ilmaista ajatuksiaan ja tunteitaan.

Psykoterapiaa edeltää nuoren terapiatarpeen arviointi, jossa selvitetään hoidon tarvetta ja mahdollisuutta hyötyä yksilöterapiasta hoitona. Nuoren psykoterapia toteutuu useimmiten ilman vanhempien läsnäoloa. Nuori tarvitsee usein apua ja tukea siihen miten selviytyä vähitellen yhä itsenäisemmin. Terapiaan voi kuulua harvajaksoisemmat vanhempien omat tapaamiset eri työntekijällä, joissa vanhempia autetaan ymmärtämään nuoren tilannetta ja tuetaan vanhempien mahdollisuutta auttaa nuorta arkielämässä. Tarvittaessa työskentelyn aikana voidaan tehdä yhteistyötä myös koulun, kouluterveydenhuollon ja muiden nuoren elämässä mukana olevien viranomaistahojen kanssa.

Vanhemmuuden tukikäynnit

Vanhemmuuden tukikäynneillä pyritään tukemaan vanhempien vahvuuksia ja voimavaroja arjesta selviytymisen parantamiseksi. Vanhemman kanssa yhdessä etsitään jaksamista tukevia keinoja ja toimintamalleja. Vanhemmuuden tukikäynnit voiva sisältää sekä psykoterapeuttisia että –edukatiivisia elementtejä.

Vanhemmuuden tukikäynneillä pyritään ennaltaehkäisemään ongelmien vaikeutumista ja tukemaan nuorten ja perheiden hyvinvointia. Vanhemmuuden tukikäynnit voivat toteutua myös nuoren terapiakäyntien rinnalla.

Vanhemmuuden tukikäynneille on ominaista konkreettisuus ja ratkaisukeskeisyys. Käynneillä työstitään mm. kasvatuksellisia pulmakohtia ja vanhemmuustaitoja pyrkien vanhemmuuden vahvistamiseen.

4.6.4 Ryhmätoiminnot

Nuorten kehityksen tukiyksikön työntekijät ja asiakkaat voivat olla mukana Olkkarissa toimivissa ryhmissä. Ryhmiä järjestetään nuorilta tai yhteistyökumppaneilta esiin nousseiden tarpeiden mukaan. Ryhmien sisältö ja tavoitteet määritellään ryhmäkohtaisesti.

4.6.5 Lasten psykiatria

Lastenpsykiatrian yksikkö muodostuu poliklinikasta, päiväosastosta, pikkulapsipsykiatrian yksiköstä sekä kotisairaalaista.

Lastenpsykiatrian poliklinikalle lapset tulevat lääkärin läheteellä tai konsultaatiopuhelimen kautta ilmaistulla huolella. Pikkulapsipsykiatrian yksikköön tulevat perheet voivat tulla myös muun terveydenhuollon työntekijän läheteellä. Lapset ovat iältään 0-13 vuotiaita, tai äiti voi olla raskaana.

Päiväosastohoitoon lapset ohjautuvat poliklinikalta tai joskus suoraan lähetteen perusteella. Kotisairaalaan lapset ohjautuvat poliklinikalta tutkimusjakson jälkeen

Lastenpsykiatrian yksikön työ käsittää lapsen psyykkisen voinnin arvion, arvion perheen tilanteesta, vuorovaikutusarvion sekä hoitosuosituksen ja hoidon toteutuksen tai hoitoon ohjauksen muualle.

Lastenpsykiatrian yksikön vastuulla on ostopalvelupsykoterapioiden koordinointi ja maksaminen.

Lastenpsykiatrian yksikön käynnit ovat maksuttomia lain mukaan. Lääkärintodistukset ovat maksullisia sairaalan tavallisen käytännön mukaisesti.

4.7 Perheoikeudelliset palvelut

4.7.1 Isyyden selvittäminen

Maistraatin on ilmoitettava väestötietojärjestelmään talletettu tieto avioliiton ulkopuolella syntyneestä lapsesta viipymättä lapsen äidin kotikunnan lastenvalvojalle (asetus isyyden vahvistamisesta ja kumoamisesta sekä lapsen elatuksesta 673/1976). Joissain tapauksissa lastenvalvoja voi myös saada yhteydenoton esim. lasta odottavalta äidiltä tai toisen kunnan lastenvalvojalta.

Ennen isyyden selvittämisen aloittamista on lastenvalvojan varattava äidille tilaisuus osallistua isyyden selvittämistä koskevaan neuvotteluun. Lastenvalvoja lähettää ajanvarauspyynnön kirjeitse äidille. Saatuaan pyynnön äiti varaa ajan lastenvalvojalle isyyden selvittämistä varten. Mikäli äiti ei varaa aikaa tietyn ajan kuluessa, lähetetään hänelle uusi pyyntö. Mikäli äiti ei toistuvista pyynnöistä huolimatta varaa aikaa, keskeyttää lastenvalvoja isyydenselvittämisen.

Isyyden selvittämisen toteuttaminen alkaa, kun lapsen äiti saapuu isyyden selvittämistä koskevaan neuvotteluun joko yksin tai yhdessä mahdollisen isän kanssa. Mikäli äiti haluaa, että isyys selvitetään, on hänen kerrottava lastenvalvojalle isyyden selvittämiseksi tarvittavat tiedot. Lastenvalvoja kirjaa tiedot isyyden selvittämiskertomukseen äidin lausumana. Mikäli äiti vastustaa isyyden selvittämistä, laatii lastenvalvoja ilmoituksen isyyden selvittämisen vastustamisesta. Vaikka äiti kieltäisi isyyden selvittämisen, voi mahdollinen isä kuitenkin tunnustaa isyytensä.

Jos lastenvalvoja katsoo, että isyys on tullut toteen näytetyksi, on miehelle varattava tilaisuus tunnustaa isyytensä. Mikäli äidin antamat tiedot isästä ovat riittämättömiä, voidaan isyyden selvittäminen keskeyttää. Mahdollisen isän kuulemisessa lastenvalvoja selostaa miehelle isyyden tunnustamisen juridiset vaikutukset ja pyytää isyyden vahvistamista varten tarvittavat tiedot, jotka lastenvalvoja kirjaa isyyden selvittämiskertomukseen isäehdokkaan lausumana. Lastenvalvoja kertoo myös mahdollisuudesta varmistaa isyys DNA-testeillä. Isyyksilain mukaan lastenvalvojan tulee ryhtyä toimenpiteisiin DNA- tutkimuksen suorittamiseksi, jos mies pyytää tutkimusta tai jos lastenvalvoja muutoin katsoo tutkimuksen aiheelliseksi.

Mikäli mahdollinen isä tunnustaa isyytensä, lastenvalvoja laatii isyyden tunnustamista koskevan asiakirjan, jonka mahdollinen isä ja lastenvalvoja allekirjoittavat. Lapsen äitiä on vielä kuultava isyyden tunnustamisen johdosta ja hänen on hyväksyttävä isyyden tunnustaminen. Tilanteesta riippuen myös äidin aviomiehen tai lapsen itsensä on hyväksyttävä tunnustaminen.

Jos mies ei vapaaehtoisesti tunnusta isyyttään, on lastenvalvojalla oikeus äidin aloitteesta viedä isyysasia käräjäoikeuteen.

Mikäli isyyden tunnustamisprosessi koskee avoparia, eikä ole muita isäehdokkaita kuin äidin avo-

puoliso: Avopari saapuu lastenvalvojan luokse yhdessä ja lastenvalvoja laatii isyyden tunnustamisasiakirjan sekä isyyden selvittämispöytäkirjan, joka sisältää suppean isyyden selvittämiskertomuksen. Lastenvalvoja lähettää asiakirjat maistraattiin ja maistraatti vahvistaa isyyden näiden asiakirjojen perusteella. Lisäksi lastenvalvojan luona yleensä laaditaan sopimus yhteishuollosta ja tarvittaessa sopimukset asumisesta, tapaamisoikeudesta ja elätyksestä.

(Isyyslaki 700/1975)

4.7.2 Lapsen huolto ja tapaamisoikeus

Kun lapsen vanhemmat tarvitsevat lastenvalvojan palveluja lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyvässä sopimisessa (uuden sopimuksen laatimiseksi tai voimassa olevan sopimuksen muuttamiseksi), he varaavat ajan sopimusneuvotteluun.

Neuvottelussa lastenvalvoja kartoittaa tilanteen ja selvittää sopimukseen tarvittavat tiedot. Lapsen huoltoa koskien selvitetään uskotaanko se ainoastaan toiselle vanhemmalle vai molemmille yhteisesti. Lapsen asumiseen liittyen sovitaan asumisjärjestelystä ja tapaamisoikeudesta. Lastenvalvoja voi pyytää virka-apua toisen kunnan lastenvalvojalta, mikäli sopimusosapuolet asuvat eri paikkakunnilla. Jos sopimusosapuolet pääsevät

yhteisymmärrykseen, laatii lastenvalvoja sopimuksen lapsen huollosta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta, jonka osapuolet allekirjoittavat ja lastenvalvoja tekee päätöksen sopimuksen vahvistamisesta. Mikäli vanhemmat ei pääse yhteisymmärrykseen sopimuksesta, voivat he viedä asian käräjäoikeuden ratkaistavaksi.

Mikäli asia on laitettu vireille käräjäoikeudessa, käräjäoikeus voi pyytää sosiaalilautakunnalta ns. olosuhdeselvityksen (laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 16 §). Käräjäoikeusprosessia ei ole kuitenkaan nyt vielä tässä kuvattu.

(Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983)

4.7.3 Elatusapu

Kun lapsen vanhemmat tarvitsevat lastenvalvojan palveluja lapsen elatusavusta sopimiseen liittyen (uuden sopimuksen laatimiseksi tai voimassa olevan sopimuksen muuttamiseksi), he varaavat ajan sopimusneuvotteluun. Lapsen elatusavun suuruuden määrittämiseksi kartoitetaan lapsen elatuksen tarve sekä vanhempien elatuskyky. Apuna voidaan käyttää laskelmaa Oikeusministeriön ohjeeseen (2007:2) perustuvaa lapsen elatusavun suuruudesta, jota ei kuitenkaan ole pakko tehdä. Kun vanhemmat pääsevät yhteisymmärrykseen lapsen elatuksesta, laatii lastenvalvoja lapsen elatussopimuksen, jonka lapsen vanhemmat allekirjoittavat ja lastenvalvoja tekee päätöksen elatussopimuksen vahvistamisesta. Mikäli vanhemmat eivät pääse yhteisymmärrykseen lapsen elatuksesta, voivat he viedä asian käräjäoikeuden ratkaistavaksi.

(Laki lapsen elatuksesta 704/1975)

Eron kohdatessa on kunnallisten sosiaalipalveluiden ohella keskusteluapua saatavissa myös seuraavilta toimijoilta:

- terveyspalveluiden mielenterveystoimisto ja mielenterveysvastaanotto
- Perheasianneuvottelukeskus , Mikkelin tuomiokirkkoseurakunta: Mikkelin perheasian neuvottelukeskus antaa keskusteluapua parisuhteen, perheen tai muun henkilökohtaisen elämän kysymyksissä. Asiakkaaksi voivat hakeutua Mikkelin seutu sote- alueen asukkaat. Palvelut ovat luottamuksellisia ja asiakkaille maksuttomia. Työmuotona käytetään yksilö-, pari- ja perheneuvottelut.

- Viola- väkivallasta vapaaksi ry: perhe- ja lähisuhdeväkivallan avopalveluyksikkö joka, tarjoaa palveluja väkivallan tekijöille ja uhreille matalan kynnyksen periaatteella. Tarjolla myös miehillä suunnattua palvelua: Miesten asema. Tähän palveluun tarvitaan kunnan sosiaaliviranomaisten myöntämä maksusitimus.

Kangasniemellä lisäksi sosiaalityö, perheohjaaja (varhaiskasvatuksen työntekijä, työ kohdentuu alle kouluikäisiin + heidän perheisiin).

Mäntyharjulla on lisäksi sosiaalityö, perhetyö ja mielenterveystoimiston palvelut.

5 SOSIAALIHUOLTOLAIN MUKAISET LAPSIPERHEIDEN SOSIAALIPALVELUT SEKÄ LASTENSUOJELU

5.1 Asiakkaaksi tulo ja palvelutarpeen arviointi

Yhteydenotto sosiaalitoimeen voi tapahtua sosiaalihuoltolain mukaisen pyyntönä, ilmoituksena tai lastensuojeluilmoituksena tai ennakollisena lastensuojeluilmoituksena. Sosiaalihuollon asiakkuus alkaa, kun asia tulee vireille, kun henkilö on itse yhteydessä sosiaalihuoltoon tai muuta kautta tulee tietoon, että henkilö on mahdollisesti sosiaalihuollon tarpeessa. Asiakkuus alkaa hakemuksen saapumisesta tai kun muutoin vireille tullutta asiaa aletaan käsitellä tai kun henkilölle annetaan sosiaalipalveluja.

Lastensuojelun asiakkuus ei ala vielä siinä vaiheessa, kun lastensuojelun tarvetta vasta selvitetään. Selvitys- ja arviointivaiheessa perhe on sosiaalihuollon asiakas, mutta lastensuojelun asiakkuus alkaa vasta, jos arvioinnin perusteella todetaan, että perhe tarvitsee lastensuojelun asiakkuuden tai lapselle tai hänen perheelleen annetaan lastensuojelun palveluja jo ennen palvelutarpeen arvioinnin valmistumista.

Kiireellinen palvelutarve arvioidaan heti ja arvioidaan ensisijainen tuen tarve.

Sosiaalityöntekijän on viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä ilmoituksen tai vastaavan yhteydenoton vastaanottamisesta ratkaistava, onko asian vireille tulon johdosta ryhdyttävä sosiaalihuoltolainmukaiseen palvelutarpeen arviointiin tai että onko asia selvästi luonteeltaan sellainen, ettei se johda toimenpiteisiin. Sosiaalityöntekijän on tehtävä kirjallinen päätös palvelutarpeen arvioinnin aloittamisesta. Selvitys tehdään pääsääntöisesti työparityöskentelynä ja tarkoituksenmukaisessa laajuudessa.

Palvelutarpeenarviointi ja selvitys alkaa yhteydenotolla huoltajiin ja otetaan yhteyttä alkuvaiheessa ilmoituksen tekijään. Sosiaalityöntekijä kutsuu huoltajat ja lapsen sekä mahdollisesti ilmoituksen tekijän, jos kyseessä viranomaisen alkutapaamiseen. Ensimmäisessä tapaamisessa käydään läpi palvelutarpeen arvioinnin prosessi ja aikataulu sekä sovitaan työskentelyn etenemisestä.

Selvityksen tarkoituksena on selvittää lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat seikat, kuten lapsen ystäväpiiri, lapsen koulunkäynti, lapsen päivittäisen hoidon järjestäminen ja muut välittömästi lapsen hoitoon ja huolenpitoon sekä kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat seikat. Selvittäväksi tulevat myös lapsen vanhempien kasvatuskykyyn vaikuttavat seikat, kuten vanhempien sairaudet ja mahdolliset henkilökohtaiset ongelmat, kuten päihde- tai mielenterveysongelma sekä taloudelliset edellytykset vastata lapsensa hoidosta ja huolenpidosta. Selvityksessä arvioidaan huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kykyä ja mahdollisuuksia huolehtia lapsen turvallisuudesta, perustarpeista sekä kehitystason mukaisesta hoidosta, huolenpidosta ja kasvatuksesta. Selvityksessä tarkastellaan lapsen ja hänen lähipiirinsä arkielämän olosuhteita, niissä

esiintyviä riskejä ja kartoitetaan niitä tukitoimenpiteitä, jotka ovat mahdollisia kulloinkin kyseessä olevassa tilanteessa. Selvityksessä arvioidaan myös sitä, millä tavoin vanhempien tai lapsen hoidosta ja huolenpidosta vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia vastata ensisijaisesti lapsen hoidosta ja huolenpidosta voidaan tukea ja edistää vanhemmalle kuuluvien kasvatusvelvollisuuksien toteuttamista.

Palvelutarpeen arviointi ja selvitys on prosessi, joka perustuu suunnitelmallisuuteen. Olennaista selvitysprosessissa on perheen kanssa tehtävä suunnitelma ja sitouttaminen. Prosessin aikana työntekijät tapaavat lasta ja vanhempia yhdessä ja erikseen sekä mahdollisesti muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä. Teemoina ovat muun muassa koti ja tärkeät ihmiset, lapsen/nuoren arki ja tarpeet sekä vanhemmuus.

Tavoitteena on erityisesti nostaa esille lapsen ja nuoren kokemuksia omasta elämästään. Prosessin aikana pyritään hahmottamaan lapsen elämän vahvuuksia ja mahdollisia muutostarpeita perheessä. Tapaamisissa keskustelujen apuvälineinä käytetään erilaisia lomakkeita, kortteja, pelejä yms. lapsen tilanteesta pyydetään mahdollisesti lausuntoja esimerkiksi päivähoidosta, koulusta, terveydenhuollosta ja perheneuvolasta.

Palvelutarpeen arviointi tehdään, vaikka lapsi taikka hänen vanhempansa vastustaisivat sen tekemistä.

Työskentely dokumentoidaan ja se päättyy perheen kanssa pidettävään yhteenvetotapaamiseen, jossa työntekijä kertoo perheelle, jatkuuko lapsen sosiaalihoitolainmukainen vai lastensuojeluasiakkuus vai päättyykö se. Palvelutarpeen arvioinnista tehdään kirjallinen yhteenveto, joka annetaan perheelle. Mikäli työskentely päättyy palvelutarpeen arvioinnin jälkeen, myös lapsen asiakkuus päättyy silloin. Asiakkuuden alkaessa sosiaalihoitolainmukaisen palveluna tai lastensuojelun palveluna laaditaan lapselle asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelma on laadittava, vaikka lapsi tai lapsen vanhemmat vastustavat sen laatimista.

5.2 Sosiaalihoitolain mukaiset tukitoimet, palvelu

Sosiaalipalvelujen tavoitteena on edistää ja ylläpitää lasten, nuorten ja perheiden toimintakykyä, sosiaalista hyvinvointia, turvallisuutta ja osallisuutta.

Sosiaalipalvelujen tarjoama tuki voi olla muodoltaan tilapäistä, jatkuvaa ja toistuvaa tai pysyvää ja pitkäaikaista.

Perhetyö

Kokonaisvaltaisen, suunnitelmallisen ja pitkäjänteisen perhetyön tarkoituksena on perheen voimavarojen vahvistaminen ja vuorovaikutuksen parantaminen. Perhetyön avulla tuetaan erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten terveyttä ja kehitystä.

Tukihenkilöt ja -perheet

Tukihenkilön- tai perheen avulla tavoitteena on turvata lapsen terveyttä ja kehitystä, mikäli jollakin perheenjäsenellä on pitkäaikainen sairaus, vamma tai perheessä on muu vastaavanlainen tilanne.

Lomanviettopalvelut ja tuki lomavieton järjestämiseen

Lomanviettopalveluja ja tukea lomavieton järjestämiseen annetaan perhetilanteen, pitkäaikaisen sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn perusteella.

Vertaisryhmätoiminta

Erityistä tukea tarvitsevalle lapselle tai hänen perheelleen voidaan järjestää vertaisryhmätoimintaa lapsen terveyden tai kehityksen turvaamiseksi. Vertaisryhmätoimintaan osallistuvien on mahdollista käsitellä ongelmiaan yhdessä toisten samanlaisessa tilanteessa olevien kanssa.

Perheasioiden sovittelu

Perheasioiden sovittelun tarkoituksena on antaa apua ja tukea silloin, kun perheessä esiintyy ristiriitoja. Sovittelu on tarkoitettu lapsiperheille, joissa vanhemmat miettivät eron mahdollisuutta tai perheille, joissa vanhemmat ovat jo eronneet ja perhe pyrkii sopeutumaan uuteen elämäntilanteeseen.

Lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonta

Lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonnan tarkoitus on, että tapaamisoikeus toteutuu lapsen edun mukaisesti. Kyseessä voi olla valvottu vaihto, tuettu tapaaminen tai valvottu tapaaminen.

5.3 Erityistä tukea tarvitseva lapsi

Sosiaalipalveluissa erityistä tukea tarvitsevasta lapsesta on kyse silloin, kun

- lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa hänen terveyttään ja kehitystään
- lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään ja kehitystään tai
- lapsi on erityisen tuen tarpeessa, koska

hänellä on vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveystalveluja

- kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden
- päihteiden ongelmakäytön tai
- usean yhtäaikaisen tuen tarpeen tai syyn vuoksi.

Erityistä tukea tarvitsevan lapsen palvelutarpeen arvioinnista vastaa **sosiaalityöntekijä**. Arviointi on aloitettava **viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä yhteydenotosta** ja sen on **valmistuttava kolmessa kuukaudessa**.

5.4 Lastensuojelun asiakkuus

jos lapsen terveys tai kehitys vaarantuu

ja

perhepalvelut eivät riitä ja tarvitaan lastensuojelulain mukaisia tukitoimia

tai

2. perhepalvelut riittäisivät, mutta välttämättömiä palveluja ei haluta ottaa vastaan ja sen takia tarvitaan lastensuojelun osaamista ja tukitoimia.

5.5 Avohuollon tukitoimet

Avohuollon asiakkuus alkaa, mikäli lastensuojeluasiakkuus jatkuu palvelutarpeen arvioinnin jälkeen. Jokaisella asiakkuudessa olevalla lapsella on oltava nimetty vastuusosiaalityöntekijä. Lisäksi lastensuojelussa työskentelee mm. ohjaajia ja perhetyöntekijöitä. Jokaiselle lastensuojelun avohuollon asiakkuudessa olevalle lapselle laaditaan asiakassuunnitelma, johon kirjataan olosuhteet ja asiat, joihin pyritään

vaikuttamaan, lapsen ja perheen tuen tarve sekä tarvittavat palvelut. Perheelle ja lapselle asiakassuunnitelmaneuvoittelussa sovituista ja myönnettyistä palveluista tehdään erilliset päätökset. Asiakassuunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa, mutta tarvittaessa hyvinkin useasti.

Avohuollon tehtävänä on lapsen kasvuolojen kehittäminen ja vanhemmuuden ja vanhempien kasvatuskyvyn tukeminen. Avohuollon asiakkuus voi olla lyhyt- tai pitkäkestoisia.

Avohuollon tukitoimia ovat muun muassa:

- tuki perheen ongelmatilanteen selvittämiseen
- sosiaalityöntekijän antama tukiperheelle
- taloudellinen tuki
- tehostettu perhetyö
- tukihenkilö- ja tukiperhe
- lapsen kuntoutumista tukevat hoito- ja terapiapalvelut
- vertaisryhmätoiminta
- perhekuntoutus
- loma- ja virkistystoiminta
- mahdolliset muut lasta ja perhettä tukevat palvelut ja tukitoimet.

Lastensuojelun avohuollon työskentely on muutostyötä, jossa työskennellään kohti yhteisesti sovittuja tavoitteita. Arviointi tapahtuu aina asiakassuunnitelmaneuvoittelun yhteydessä, jolloin päätetään joko asiakkuuden jatkumisesta tai päättymisestä. Tietyissä tilanteissa avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä, mahdollisia tai tarkoituksenmukaisia ja mikäli tuolloin huostaanoton kriteerit täyttyvät, ryhdytään huostaanoton valmisteluun ja asiakkuus siirtyy sijaishuoltoon. Lastensuojelun avohuollon työskentely on aina moniammatillista yhteistyötä.

Lastensuojelun avohuollon asiakkuuden päättymisestä tekee lapsen vastuu- sosiaalityöntekijä päätöksen. On mahdollista, että lapsen lastensuojeluasiakkuus alkaa myöhemmin uudestaan, mikäli lapsen tilanteesta tulee uusi lastensuojeluilmoitus, pyyntö lastensuojelutarpeen selvityksestä tai tiedonsaanti lastensuojeluun.

Avohuollon ohjaajatyöskentely.

Ohjaajatyöskentely on yksi lastensuojelun avohuollon tukimuoto. Ohjaajatyöskentely voi alkaa alkuarvioinnin jälkeen tai myöhemmin avohuollon asiakkuuden aikana. Ohjaajat osallistuvat asiakkaan asiakassuunnitelmapalaveriin, jossa sovitaan työn aloittamisesta, sen tavoitteista ja mahdollisesti sisällöistä. Joko sosiaalityöntekijä tai ohjaaja kirjaa asiakkaan asiakassuunnitelman. Ohjaajan työskentely ja tapaamiset kirjataan lastensuojelun asiakaskertomukseen. Sosiaalityöntekijä tekee ohjaajatyöskentelystä päätöksen.

Lastensuojelun avohuollon ohjaajien työn sisältö vaihtelee kunkin asiakkaan ja asiakasperheen tarpeiden ja sosiaalityöntekijän arvion mukaan. Ohjaajan työskentely voi olla viikoittaisia tapaamisia joko asiakkaan, joidenkin perheenjäsenten tai koko perheen kanssa. Tapaamisia voidaan so-

pia olevan myös tiheämmin tai harvemmin. Ohjaaja osallistuu asiakkaan verkostopalaveriin, tekee yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa yhteistyössä asiakkaan ja huoltajien kanssa.

Asiakastapaamiset voivat toteutua perheen kotona, toimistolla, erilaisissa toiminnallisissa ympäristöissä jne. Tapaamisten sisältönä voi olla keskustelua arjen tilanteista, vanhemmuudesta ja lapsen tai nuoren pulmista, yhdessä tekemistä tai erilaisia menetelmiä. Menetelminä käytetään keskustelun tukena erilaisia välineitä kuten kortit, rooli- ja verkostokartat sekä sukupuu. Lisäksi ohjaajan koulutuksen mukaan käytetään perheinterventiota, Lapset puheeksi – keskustelua ja neuropsykiatrista valmennusta.

Avohuollon ohjaajat toimivat tarvittaessa sosiaalityöntekijän työparina palaverissa ja kotikäynneillä yksittäisissä asiakastilanteissa, joissa ei välttämättä ole muuta ohjaajatyöskentelyä.

Kiireellinen sijoitus. Jos lapsi on välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa, sosiaalityöntekijä voi sijoittaa lapsen kiireellisesti perhehoitoon tai laitoshoittoon tai järjestää muulla tavalla hänen tarvitsemansa hoito ja huolto. Sosiaalityöntekijä arvioi lapsen tilanteen. Edellytyksenä lapsen kiireelliselle sijoitukselle on, että kodin olosuhteet välittömästi vaarantavat lapsen terveyttä tai kehitystä tai että lapsi itse omalla käytöksellään vakavasti vaarantaa kehitystään ja terveyttään tai muutoin on kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa. Kyse on yleensä akuuttitilanteesta.

Ennen kiireellisen sijoituksen päätöksen tekemistä sosiaalityöntekijä pyrkii selvittämään huoltajien sekä lapsen mielipiteen asiassa. Kiireellisestä sijoituksesta tehdään aina kirjallinen päätös, joka on voimassa enintään 30 vuorokautta. Sosiaalityöntekijä sijoittaa lapsen joko perhehoitoon tai laitoshoittoon tai järjestää muulla tavalla lapsen hoidon ja huollon esimerkiksi sukulaisen luokse sijoittamalla. Kiireellisen sijoituksen aikana tehdään tai tarkistetaan lapselle aiemmin tehty asiakassuunnitelma.

Kiireellisen sijoituksen lopettamisesta tehdään aina erillinen päätös. Kiireellisen sijoituksen aikana arvioidaan lapsen ja perheen kokonaistilannetta. Sosiaalityöntekijän tekemän arvioinnin jälkeen vaihtoehdot jatkolle ovat seuraavat:

Kiireellinen sijoitus on lopetettava välittömästi, kun sosiaalityöntekijä arvioi, että peruste kiireelliselle sijoittamiselle on lakannut. Eli esimerkiksi silloin, kun lapsi voidaan palauttaa kotiinsa tai lapsen kodin ulkopuolinen sijoitus voidaan järjestää avohuollon tukitoimenpiteenä.

Kiireellinen sijoitus ei raukea tai lakkaa, mikäli 30 päivän kuluessa kiireellisen sijoituksen alkamisesta on tehty huostaanottoa koskeva hakemus hallinto-oikeudelle. Mikäli 30 päivää ei ole riittävä aikaa lapsen huostaanoton tarpeen selvittämiseen, voi lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tehdä päätöksen lapsen kiireellisen sijoituksen jatkamisesta enintään 30 päivällä.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistelee työparin kanssa lapsen huostaanoton kiireellisen sijoituksen aikana ja päätös huostaanotosta tehdään asianosaistensuostumuksella.

Huostaanotto. Sosiaalityöntekijän tehdessä arviota lapsen tilanteesta, hän arvioi seuraavia asioita:

- 1) uhkaavatko puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä
- 2) vaarantaako lapsi vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään

Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan ryhtyä, mikäli edelliset kohdat täyttyvät ja mikäli avohuollon tukitoimenpiteet eivät ole riittäviä, mahdollisia tai tarkoituksenmukaisia. Lisäksi sijaishuollon on arvioitava olevan lapsen edun mukaista. Huostaanoton valmisteluun ryhtyminen edellyttää kokonaisvaltaista arviota perheen ja lapsen tilanteesta. Lapsen asioista vastaava sosiaaliryöntekijä valmistelee huostaanoton toisen sosiaaliryöntekijän tai muun lastensuojelun ryöntekijän kanssa.

Huostaanoton valmistelun aikana lastensuojelun ryöntekijät työskentelevät perheen kanssa. Lastensuojelulla on oikeus saada salassapitosäännösten sitä estämättä kaikilta viranomaisilta huostaanoton valmistelua varten tarvitsemansa tiedot ja lausunnot.

Asianosaisilla on oikeus kuulemistilaisuudessa mahdollisuus tutustua näihin ja muihin asiakirjoihin. Kuulemistilaisuudessa asianosaisilla on mahdollisuus kertoa mielipiteensä valmisteilla olevasta asiasta ja perustella se. Mikäli huostaanotto tapahtuu asianosaisten suostumuksella, tekee siitä päätöksen sosiaalitoimen johtava viranhaltija. Mikäli joku asianosaisista vastustaa huostaanottoa tai suunniteltua sijaishuoltopaikkaa, tekee päätöksen hallinto- oikeus. Myös kuulematta jättäminen aiheuttaa joissakin tilanteissa sen, että päätöksen tekee hallinto- oikeus.

5.6 Sijais- ja jälkihuoltoyksikkö Pessi

Sijais- ja jälkihuoltoyksikkö Pessin vastaa keskitetysti tukiperhetoiminnasta sekä lastensuojelun sijais- ja jälkihuollosta. Pessin tehtävänä on rekrytoida, valmentaa ja tukea tuki- ja sijaisperheitä. Lisäksi Pessi vastaa sijais- ja jälkihuollon sosiaalityön viranomaistehtävistä koko ESSOTEN alueella.

Tukiperhetoiminta. Tukiperheen palvelutarpeen arvioinnin tekee alkuarviointitiimi tai lapsen vastuusosiaaliryöntekijä lähipalveluna, josta hakemukset ohjautuvat Pessiin. Pessin ryöntekijä tapaa hakija lapset ja etsii lapselle sopivan tukiperheen. Kaikki tukiperheet valmennetaan tehtäväänsä ja Pessin ryöntekijä tukee tukisuhdetta.

Perhehoito. Pessin tehtäviin kuuluu sijaisperheiden rekrytointi, valmennus, sijoitustyöskentely ja sijoituksen tuki. Valmennus ja arviointi toteutetaan pääasiallisesti ryhmämuotoisena PRIDE -valmennuksena tai perhekohtaisena valmennuksena tai läheisperhevalmennuksena. Lisäksi järjestään täydennyskoulutuksia ja organisoidaan ryhmämuotoista työhönohjausta ja mentorointia sekä ryhmätoimintaa. Perhehoidossa myös perhehoitajalle on nimettävä vastuusosiaaliryöntekijä.

Sijaishuolto. Sijaishuollossa olevalla lapsella on nimetty vastuusosiaaliryöntekijä. Huostaan otetulle lapselle on laadittava asiakassuunnitelma vähintään kerran vuodessa. Sijaishuollossa olevan lapsen vanhemmille tehdään oma asiakassuunnitelma, mikäli se ei ole ilmeisen tarpeeton. Lapsen vastuusosiaaliryöntekijä arvioi lapsen, perheen ja sijaishuoltopaikan sijaishuollon aikana tarvitsemat tukitoimet ja palvelut sekä tekee niistä päätökset. Tarvittaessa hän valmistelee tai päättää myös rajoitustoimenpiteistä, joita ovat esimerkiksi yhteydenpidon rajoittaminen, liikkumisvapauden rajoittaminen ja erityisen huolenpidon aloittaminen. Vastuusosiaaliryöntekijä arvioi jatkuvasti sijaishuollon tarvetta ja sijaishuoltopaikan sopivuutta lapsen tarpeisiin nähden. Tarvittaessa hän aloittaa sijaishuollon muutospäätöksen valmistelun tai huostaanoton lopettamispäätöksen valmistelun. Huostaanotto päättyy viimeistään lapsen täyttäessä 18 vuotta, jolloin alkaa oikeus jälkihuoltoon. Huostaanotto voi päättyä myös aiemmin, mikäli huostassa pidon edellytykset eivät enää täyty ja lopettamisen arvioidaan olevan lapsen edun mukaista.

Jälkihuolto. Oikeus jälkihuoltoon syntyy seuraavissa tilanteissa:

- lapsi on ollut huostassa ja sijoitettuna kodin ulkopuolelle tai
- lapsi on ollut yksin sijoitettuna avohuollon tukitoimena yhtäjaksoisesti vähintään 6 kk

Kunta voi harkintansa perusteella myöntää jälkihuolto-oikeuden lastensuojelun asiakkaana olleelle nuorelle, vaikkei edellä mainitut edellytykset täyty. Jälkihuollon asiakkaalle laaditaan asiakassuunnitelma. Jälkihuollossa olevan lapsen / nuoren asiakassuunnitelman laatii vastuusosiaalityöntekijä. Jälkihuollossa olevalle lapselle ja nuorelle nimetään vastuusosiaalityöntekijä. Sosiaalityöntekijä tekee jälkihuollon aikana asiakkaan tarvitsemista jälkihuollon tukitoimista päätökset. Jälkihuollon asiakassuunnitelmassa määritellään asiakkaan tarvitsema tuen tarve ja palvelut. Nämä suunnitellaan yksilöllisesti kunkin lapsen tai nuoren tarpeista lähtöisin.

Jälkihuolto päättyy viimeistään nuoren täyttäessä 21 vuotta. Mikäli huostassa pidon lopettamisen jälkeen viiteen vuoteen asiakkaalla ei ole lastensuojelupalveluiden tarvetta, niin ehdotonta oikeutta jälkihuoltopalveluihin ei enää ole. Jälkihuolto on vapaaehtoista ja siitä voi kieltäytyä. Kuitenkin tuolloin on mahdollista tulla uudestaan (alle 5 vuotta kulunut) jälkihuoltopalveluiden piiriin ilmoittamalla tarpeestaan jälkihuollon tukitoimiin sosiaalitoimelle.

Kaikille jälkihuollossa oleville nuorille avataan itsenäistymisvaroja varten pankkitili, jolle kerrytetään varoja lastensuojelulain mukaisesti.

5.7 Lastensuojelun perhetyö

Perhetyö on lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteenä tehtävää työtä lasten, nuorten ja perheiden tukemiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Perhetyöhön ohjaututaan sosiaalityöntekijän kautta silloin, kun on huolta lapsen kasvusta, kehityksestä ja hyvinvoinnista sekä vanhemmuudesta.

Perhetyö alkaa sosiaalityöntekijän tehdessä aloitelomakkeen. Ennen kuin perhetyö alkaa, laaditaan perhetyön suunnitelma perheen kotona, jossa sovitaan työskentelyn tavoitteista ja sisällöstä.

Perhetyössä on käytössä monenlaisia työvälineitä ja menetelmiä. Perhetyön työvälineitä ovat mm. yhteiset keskustelut, neuvonta ja tukeminen erilaisten elämäntilanteiden edellyttämällä tavoilla, palveluohjaus, rooli-, tarve- ja verkostokartat, menetelmäkortit, työkirjat ja –vihkot, teemahaastattelut (esim. voimavarakysely, arvot) sekä tavoitteelliset pelit ja leikit (mm. tunnepyörä).

Perhetyössä käytettäviä työmenetelmiä ovat esimerkiksi ryhmämuotoinen työskentely, kuten esimerkiksi avoimet perhekerhot, Jussin tupa Mikkelissä, vauvatupa, vertaistukiryhmät: Voimama, Kaksi kotia sydämessä, Nuppu-ryhmä nuorille äidille sekä toimintapäivät. Mikkelin palvelutuantoyksikössä perhetyöllä on käytössä asunto, jossa voidaan järjestää erityyppisiä ryhmiä sekä toimintapäiviä. Lisäksi osalla työntekijöistä on Kiikku- vauvaperhetyön, MIM-vuorovaikutusarviointin, hoivaa ja leiki (perustuu Theraplay- vuorovaikutusterapian periaatteisiin), Toimiva lapsi & perhe – työmenetelmän sekä videoavusteisen perhetyön koulutukset.

5.8 Nuorten vastaanottoyksikkö Havurinne

Lapsen/nuoren sijoitusprosessi alkaa yleensä sijoituksella Nuorten vastaanottokoti Havurinteeseen. Sijoittavana tahona on pääsääntöisesti lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijä. Virka-ajan ulkopuolella sijoitus voidaan tehdä myös päivystävän sosiaalityöntekijän toimesta. Mikäli sijoitus tapahtuu Havurinteelle suunnitellusti, järjestetään tutustumiskäynti Havurinteelle ennen sijoitusta.

Kun lapsi on sijoitettu Havurinteen vastaanottokotiin, järjestetään seitsemän arkipäivän sisällä tuloneuvottelu. Tuloneuvottelun nopea järjestäminen sijoituksen alkamisen jälkeen on lapsen ja hänen huoltajiensa tiedonsaannin ja oikeuksien toteutumisen näkökulmasta erittäin tärkeää. Mikäli kyseessä

on valmisteltu sijoitus, tuloneuvottelu järjestetään erikseen sovittavan aikataulun mukaisesti, kuitenkin mahdollisimman pian sijoituksen alkamisen jälkeen.

Havurinteen arviointijakson aikana pidetään yksi tai tarvittaessa useampi arviointineuvottelu. Arviointineuvottelussa käydään läpi sijoituksen tavoitteisiin pääsyä ja tarvittaessa tarkistetaan tavoitteita. Arviointineuvottelun kutsuu koolle avohuollon sosiaalityöntekijä.

Arviointijakson loppuvaiheen arviointineuvottelussa sovitaan lapsen asian viemisestä SAS-työryhmään. Toinen asiakassuunnitelmaneuvoittelu järjestetään Havurinteen vastaanottokodin arviointijakson loppupuolella. Sen tarkoituksena on luoda yhteinen käsitys jatkotyöskentelystä vastaanottovaiheen jälkeen.

Asiakassuunnitelmaneuvoittelu käynnistää kotiutuksen tai jatkosijoituksen valmistelun. Ellei jatkosijoitusta tule, asiakassuunnitelmaneuvoittelu käynnistää lapsen tai nuoren kotiutuksen valmistelun ja siirtymisen avohuoltoon. Jälkihuolto-oikeus tulee, kun avohuollon sijoitus on kestänyt vähintään kuusi kuukautta. Mikäli lapsen asiassa edetään perhesijoitusprosessiin, tulee toiseen asiakassuunnitelmaneuvoitteluun mukaan perhehoidon sosiaalityöntekijä.

Mikäli lastensuojelutarpeen selvitystä ei ole ennestään tehty, laitoksen arviointityöskentely kytketään osaksi selvitystyöskentelyä tuloneuvottelussa sovittujen suuntaviivojen mukaisesti. Keskeistä on myös ajantasainen lasta koskeva tiedonkulku Havurinteen vastaanottokodista avohuollon sosiaalityöntekijälle. Avohuollon sosiaalityöntekijä seuraa lapsen/nuoren tilanteen etenemistä vastaanottokodin ohjaajien Pro Consonaan kirjaaman dokumentoinnin avulla. Arviointijakson aikana yhteistyötä tehdään myös arviointi – ja hoitosuunnitelman tarkistamista koskevissa neuvotteluissa.

Lapsi/nuori voi kotiutua vastaanottokodista riippumatta siitä, millä pykälällä hänet on sijoitettu. Lapsen/nuoren kotiutumisesta sovitaan Havurinteen vastaanottokodin arviointijakson loppupuolella järjestettävässä asiakassuunnitelmaneuvoittelussa.

Neuvottelussa päätetään kotiuttamisen aikataulusta. Mikäli lapselle on tehty päätös huostaanotosta, lapsi kotiutetaan huostaanottoa purkamatta. (Tilanteessa, jossa lapsi kotiutetaan pian kiireellisen sijoituksen jälkeen, valmistele avohuollon sosiaalityöntekijä kiireellisen sijoituksen lakauttamispäätöksen.) Avohuollon sosiaalityöntekijä päivittää asiakassuunnitelman ja vastaa työskentelyn jatkamisesta avohuollossa.

Asiakassuunnitelmaneuvoittelussa sovitaan myös siirtoneuvottelun ajankohta. Lasten/nuorten kohdalla asiakassuunnitelmaneuvoittelussa sovitaan tukitoimien käynnistämisestä ennen kotiutusta.

Siirtymiset vastaanottoyksiköstä jatkosijoituspaikkoihin menevät SAS (selvitä, arvioi, sijoita) työryhmän kautta. Ryhmä tekee ehdotukset lapselle parhaiten soveltuvista paikoista ja selvittää paikkatilanteen. Avohuollon sosiaalityöntekijä esittelee lapsen/perheen tilanteen SAS-ryhmässä. Ryhmä kokoontuu noin kaksi kertaa kuukaudessa.

6 ADOPTIONEUVONTA

Adoptio eli lapseksi ottaminen on oikeudellinen toimenpide, jossa vanhemman oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät lapsen biologisilta vanhemmilta adoptiovanhemmille. Adoptioita säätelee laki lapsiksiottamisesta (153/1985) ja siitä annettu asetus (508/1997) sekä kansainväliset sopimukset. Adoptiolapsi saa perheessään samanlaisen aseman kuin biologinen lapsi. Adoptio on purkamaton.

Lapsen adoptioiminen edellyttää adoptioeuvonnan saamista. Adoptioeuvontaa toteutetaan Mikkelin, Mäntyharjun, Pertunmaan ja Kangasniemen palvelutuotantoyksiköissä ostopalveluna. Päätöksen ostopalvelusta tekee palvelutuotantoyksiköiden sosiaalityöntekijät.

Adoptioeuvonnassa selvitetään yhteistyössä hakijoiden kanssa heidän valmiuksiaan ja soveltuvuuttaan adoptiovanhemmuuteen. Kansainvälisessä adoptioasiassa adoptioeuvonnan perusteella tehdään kotiselvitys-asiakirja. Kansainvälinen adoptioeuvonnan kesto on keskimäärin 6 kk-1 vuosi. Adoptio on mahdollinen 25 vuotta täyttäneille aviopareille tai yksin eläville. Laki ei aseta yläikärajaa adoptiovanhemmille, mutta käytännössä lapset pyritään sijoittamaan henkilöille, jotka voisivat olla biologiselta iältään lapsen vanhempia. Lapsen kotimaa voi asettaa hakijoille li-säedellytyksiä.

Kansainvälisessä adoptiossa tulee adoptioeuvonnan lisäksi saada kansainvälistä adoptiopalvelua. Lupaa kansainväliseen adoptioon haetaan Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnalta (adoptiolautakunta). Kansainvälisen adoptiolapsen

saavuttua Suomeen adoptioeuvonnanantaja hoitaa sijoituksen seurannan kohdemaan vaatimusten mukaisesti. Lisätietoja kansainvälisiltä adoptiopalvelunantajilta: Interpedia ry., Pelastakaa Lapset ry. ja Helsingin kaupungin sosiaalivirasto/ adoptioasiat.

Perheen sisäisestä adoptiosta on kyse silloin, kun adoptoitava on lapseksiottajan puolison lapsi. Perheen sisäisissä adoptioissa adoptionhakijan tulee olla vähintään 18 vuotta. Myös perheen sisäisissä adoptioissa ottolapsineuvonta on välttämätöntä ja se koskee kaikkia adoption osapuolia. Perheensisäisen adoption vahvistaa käräjäoikeus lapseksiottajan hakemuksesta. Käräjäoikeuden päätöstä varten tarvitaan aina kunnan sosiaalitoimen lausunto lapsen ja lapseksiottajan olosuhteista.

7 TURVAKOTI

Mikkelin turvakoti on seitsemänpaikkainen ympäri vuorokauden auki oleva kriisityön yksikkö. Turvakotiin voi hakeutua, kun kotiin jääminen väkivallan takia on vaarallista tai kotona on väkivallan uhkaa. Turvakoti on avoin kaikille ikään ja sukupuoleen katsomatta. Turvakotiin voi tulla mihin vuorokauden aikaan tahansa. On hyvä olla yhteydessä turvakotiin etukäteen, jos mahdollista. Turvakodissa työskentelee ohjaajia ja sosiaalityöntekijä. Kaikki turvakodin työntekijät ovat väkivaltatyön osaajia.

Turvakodissa on jokaiselle asiakkaalle tai perheelle oma huone sekä yhteiset keittiö- ja oleskelutilat. Turvakodista käsin voi elää niin normaalia elämää kuin mahdollista turvallisesti; käydä esimerkiksi töissä ja koulussa sekä tavata läheisiä.

turvakodissa oleskelun pituus vaihtelee tilanteen mukaan muutamista päivistä pariin kuukauteen, jaksen pituuden arvioivat turvakodin työntekijät. Turvakodissa kartoitetaan asiakkaan tilanne ja työskentelyn tärkein tavoite on väkivallan loppuminen. Turvakodissa asiakas saa apua, tukea ja neuvontaa tilanteensa selvittelyyn. Turvakodin työntekijöillä on erityisosaamista väkivaltakokemusten käsittelyyn lasten kanssa. Turvakodin kautta tarjotaan ja järjestetään kriisiapua myös tekijälle.

8 PERHE- JA SOSIAALIPALVELUIDEN PALVELUIDEN SAAMISEN PERUSTEET

Perhe- ja sosiaalipalveluissa on käytössä yhtenäiset palveluiden saamisen kriteerit.

LASTENSUOJELUPALVELUT	Palveluiden saamisen perusteet
<p>1. Lastensuojelutarpeen selvitys Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu perustuu: Lastensuojelulaki (2007 / 41) 25 §, 25 a §, 25 c § 26 §, 27 §</p>	<p>Lastensuojelu asia tulee vireille hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä on vastaanottanut lastensuojeluilmoituksen, pyynnön lastensuojelutarpeen arvioimiseksi tai on muutoin saanut tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta.</p> <p>Sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä arvioi välittömästi lapsen mahdollisen kiireellisen lastensuojelun tarpeen.</p> <p>Sosiaalityöntekijän on viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä ilmoituksen tai vastaanavan yhteydenoton vastaanottamisesta ratkaistava, onko asian vireille tulon johdosta ryhdyttävä lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen tai että asia selvästi luonteelta sellainen, ettei se johda toimenpiteisiin.</p> <p>Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun on lastensuojeluasian vireille tulon johdosta ryhdytty kiireellisiin lastensuojelun toimenpiteisiin tai päätetään tehdä lastensuojelutarpeen selvitys.</p> <p>Sosiaalityöntekijä tekee selvityksen kyseessä olevan tapauksen olosuhteiden edellyttämässä laajuudessa. Selvitys on tehtävä ilman aiheutonta viivytystä. Sen on valmistuttava viimeistään 3 kk:n kuluessa lastensuojeluasian vireille tulosta. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä päättää lastensuojeluasiakkuuden jatkumisesta tai päättymisestä.</p>
<p>2. Avohuollon tukitoimet Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu perustuu: Lastensuojelulaki (2007 417) 34 §, 30 §, 35 §, 36 §, 37 §</p>	<p>Lastensuojelulain mukaan lastensuojelun avohuollon tukitoimiin tulee ryhtyä, jos jos kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät</p>

	<p>turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä</p> <ul style="list-style-type: none"> - jos lapsi käytöksellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään <p>Sosiaalityöntekijä laatii lastensuojelun asiakkaan olevalle lapselle asiakassuunnitelman. Asiakassuunnitelmaan kirjataan olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja hänen perheensä tuen tarve sekä tarvittavat palvelut. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä arvioi yhdessä perheen kanssa tarvittavat tukitoimet</p>
<p>3. Kiireellinen sijoitus</p> <p>Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu perustuu: Lastensuojelulaki (2007 / 417) 38 §, 39 § 407/2007</p>	<p>Jos lapsi on välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa, sosiaalityöntekijä voi sijoittaa lapsen kiireellisesti perhehoitoon tai laitoshuoltoon tai järjestää muulla tavalla hänen tarvitsemansa hoito ja huolto.</p>
<p>4. Huostaanotto ja sijaishuolto</p> <p>Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu perustuu: Lastensuojelulaki (2007 / 47) 40 §, 41 §, 42 §, 43 §, 44 §, 45 §, 46 §, 47 §, 49</p>	<p>Lastensuojelulain mukaan huostaanoton valmistelu on aloitettava, kun:</p> <ul style="list-style-type: none"> - puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai - lapsi itse vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään - avohuollon tukitoimet eivät ole sopivia, mahdollisia järjestää tai ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi. <p>-huostaanotto ja sijaishuolto on lapsen edun mukaista</p> <p>Huostaan otetulle lapselle laaditaan asiakassuunnitelma. Vanhemmille on tarvittaessa laadittava vanhemmuuden tukemiseksi erillinen asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelmaan kirjataan olosuhteet ja asiat, joihin sijaishuollolla pyritään vaikuttamaan, lapsen ja hänen perheensä tuen tarve sekä tarvittavat palvelut. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on arvioitava huostassa pidon jatkamisen/lopettamisen edellytykset asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä. Huostassa pito päättyy viimeistään lapsen täyttäessä 18-vuotta.</p>

<p>5. Jälkihuolto</p> <p>Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu perustuu: Lastensuojelulaki (2007 / 41) 75 §, 76 §</p>	<p>Lastensuojelulain mukaan oikeus jälkihuoltoon syntyy, kun:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lapsi on ollut huostassa ja sijoitettuna kodin ulkopuolelle tai - lapsi on ollut yksin sijoitettuna avohuollon tukitoimena yhtäjaksoisesti vähintään 6 kk. <p>Kunta voi harkintansa perusteella myöntää jälkihuolto oikeuden lastensuojelun asiakkaana olleelle nuorelle.</p> <p>Jälkihuollossa olevalle lapselle / nuorelle laaditaan jälkihuollon asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelmaan kirjataan olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja hänen perheensä tuen tarve sekä tarvittavat palvelut.</p> <p>Jälkihuolto-oikeus päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 21-vuotta.</p>
--	--

<p>LAPSIPERHEIDEN TILAPÄINEN KOTIPALVELU</p>	<p>Palveluiden saamisen perusteet</p>
<p>Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu perustuu: Sosiaalihuoltolain 20 §</p>	<p>Lapsiperhe tarvitsee tilapäisesti kodinhoito, lastenhoito ja kasvatusta kriisitilanteen tai sairauden vuoksi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Raskauteen tai synnytykseen liittyvä avuntarve • Aikuisen tai lapsen sairastuminen tai loukkaantuminen • Väsymys ja uupumus perheessä • Perheen erityistilanne, esim. avioero, muutto, kuolema

<p>PERHETYÖ</p>	<p>Palveluiden saamisen perusteet</p>
<p>1. Ennaltaehkäisevä perhetyö</p> <p>Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu perustuu:</p> <p>2. Lastensuojelun perhetyö</p> <p>Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu perustuu: Lastensuojelulaki (2007 / 417) 36 §</p>	<p>Huoli vanhemmuudesta</p> <p>Yllättävä tilanne perheessä</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lastensuojelun asiakkuus / avohuollon tukitoimi - huoli lapsen kasvusta, kehityksestä ja hyvinvoinnista sekä vanhemmuudesta

PERHEOIKEUDELLISET PALVELUT	Palveluiden saamisen perusteet
<p>1. Isyyden selvittäminen: Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu perustuu: Isyyslaki 700 / 1975</p> <p>2. Huolto- ja tapaamissopimus Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu perustuu: Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983</p> <p>3. Käräjäoikeuden olosuhdeselvitys Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu perustuu: Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983, 16 §</p> <p>4. Elatusapu Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu perustuu: Laki lapsen elatuksesta 704 / 1975</p>	<p>Pääsääntöisesti lapsi syntynyt avioliiton ulkopuolella.</p> <p>Pääsääntöisesti perhe itse hakeutuu palveluiden piiriin.</p> <p>Käräjäoikeuden pyyntö.</p> <p>Pääsääntöisesti perhe itse hakeutuu palveluiden piiriin.</p>

ADOPTIONEUVONTA	Palveluiden saamisen peruste
<p>Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu perustuu: laki lapseksiottamisesta (153/1985) ja siitä annettu asetus (508/1997) sekä kansainväliset sopimukset.</p>	<p>Adoptioneuvontaa saavat kaikki ne, jotka toivovat adoptiolasta Suomesta tai ulkomailta. Prosessi on käynnistettävä neuvontaan osallistumisella.</p>
	<p>Neuvontaa saavat myös raskaana olevat naiset, jotka suunnittelevat lapsensa luovuttamista adoptoitavaksi.</p> <p>Kansainvälistä adoptiopalvelua saavat ne, jotka haluavat adoptoida lapsen ulkomailta. 25 vuotta täyttäneille joko avioliitossa oleville tai yksinäisille henkilöille Kunnallinen adoptioneuvonta on asiakkaalle maksutonta</p>

VIRKA-AJAN ULKOPUOLINEN SOSIAALIPÄIVYSTYS	
Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu: perustuu: Suomen perustuslaki 731/1999 19 §, Sosiaalihuoltolaki 710 / 1982 13 §, 15 § ja 41 § Sosiaalihuoltoasetus 607 / 1983 4 § Lastensuojelulaki 11 §	Akuutti sosiaalinen hätätilanne virka-ajan ulkopuolella (pe klo 16 – ma 08 ja arkisin 16-08)

AIKUISTEN JA LAPSIPERHEIDEN SOSIAALITYÖ	Palveluiden saamisen peruste
Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu perustuu: sosiaalihuoltolaki (710/1982), päihdehuoltolaki (41/1986, toimeentulotukilaki (1412/1997 ja 1202/2007)	Asiakkaan yhteydenotto tai palveluun ohjaus sekä sosiaalityöntekijän arvio palvelutarpeesta.

KUNTOUTTAVA TYÖTOIMINTA	
Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu perustuu: kuntouttavan työtoiminnan laki (189/2001)	Palvelun saaminen perustuu aktivointisuunnitelmaan. Kuntouttavaan työtoiminnan palveluun oikeutettu on alle 25-vuotias, - jolle on laadittu työvoimapalvelulain mukainen työllistymissuunnitelma ja joka on työttömyyden perusteella saanut työmarkkinatukea vähintään 180 päivältä viimeisen 12 kalenterikuukauden aikana;

	<p>- jolle on laadittu työvoimapalvelulain mukainen työllistymissuunnitelma ja joka on saanut työttömyysturvalain mukaisen 500 päivän työttömyyspäivärahauden ajan työttömyyspäivärahaa taikka</p> <p>- jolle on tehty työvoimapalvelulain mukainen työnhakijan haastattelu ja jonka pääasiallinen toimeentulo on viimeisen neljän kuukauden aikana perustunut työttömyyden johdosta maksettuun toimeentulotukeen.</p> <p>25 vuotta täyttänyt, jolle on aiemmin laadittu työvoimapalvelulain mukainen työllistymissuunnitelma ja</p> <p>- joka on työttömyyden perusteella saanut työmarkkinatukea vähintään 500 päivältä,</p> <p>- joka on työttömyysturvalain mukaisen 500 päivän työttömyysrahakauden jälkeen</p> <p>- saanut työttömyyden perusteella työmarkkinatukea vähintään 180 päivältä, tai</p> <p>- jonka pääasiallinen toimeentulo on viimeisen 12 kuukauden aikana perustunut työttömyyden johdosta maksettuun toimeentulotukeen.</p>
--	---

NUORTEN VASTAANOTTOYKSIKKÖ HAVURINNE	Palveluiden saamisen perusteet
Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu perustuu: Lastensuojelulaki (2007 / 417) 37 §, 40 §	<p>Suunniteltu sijoitus avohuollon tukitoimena; muut avohuollon tukitoimet arvioidaan riittämättömiksi tai mahdottomiksi. Perheen ja lapsen kokonaistilanne vaatii selvittelyjakson, jonka aikana lapsi on sijoitettuna kodin ulkopuolelle.</p> <p>Kiireellinen tai avohuollon sijoitus akuutissa tilanteessa virka-aikana tai virka-ajan ulkopuolella.</p>

NUORTEN TUKI- JA JÄLKIHUOLTOYKSIKKÖ	Palveluiden saamisen perusteet
Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu perustuu: Lastensuojelulaki (2007 / 417) 36 §, 75 §, 76 §	Asiakkaalla oikeus jälkihuoltoon Tuki-palveluiden osalta lastensuojelun avohuollon asiakkuus.

NUORTEN KEHITYKSEN TUKIYKSIKKÖ	Palveluiden saamisen perusteet
<p>Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu perustuu: Sosiaalihuoltolaki 19</p>	<p>Nuorten kehityksen tukiyksikkö palvelee Mikkelin palvelutuotantoyksikön alueella asuvia 13 – 19 vuotiaita nuoria ja heidän perheitään. Tuki- ja jälkihuollon asiakkaille ikärajana on 21 vuotta.</p> <p>Palvelu on tarkoitettu nuorille, joilla on tunne-elämän tai käyttäytymisen ongelmia, vaikeuksia koulun käynnissä tai ihmissuhteissa tai huolta päihteiden käytöstä. Se sisältää nuoren myönteistä kehitystä edistävän ohjauksen, tutkimuksen ja hoidon.</p> <p>Ohjaavia tahoja ovat pääasiassa koulujen oppilashuolto, kouluterveydenhuolto, opiskelijaterveydenhuolto ja sosiaalityö. Nuoret voivat ohjautua myös Olkkarin päivystyksen kautta tai ottaa itse suoraan yhteyttä Nuorten kehityksen tukiyksikköön.</p>

LASTEN KEHITYKSEN TUKIYKSIKKÖ	Palveluiden saamisen perusteet
<p>Normi, johon asiakkaan oikeus saada ko. palvelu perustuu: Sosiaalihoitolain 19 §</p> <p>1. Kasvatus- ja perheneuvonta sekä neuvolapsykologin palvelut</p> <p>2. Puheterapian palvelut</p> <p>3. Toimintaterapian palvelut</p>	<p>Lasten kehityksen tukiyksikkö palvelee Mikkelin palvelutuotantoyksikön alueella asuvien 0-12 – vuotiaiden lasten perheitä.</p> <p>Kasvatus- ja perheneuvonta on tarkoitettu kaikille lapsiperheille. Se sisältää asiantuntija-avun antamisen kasvatus- ja perheasioissa sekä lapsen myönteistä kehitystä edistävän sosiaalisen, psykologisen ja lääketieteellisen tutkimuksen ja hoidon.</p> <p>Puheterapian tiiviys ja kesto sovitaan tapauskohtaisesti lapsen ja perheen tilanne huomioiden. Se voi olla harvajaksoista seurantaa, jaksottaista tai pitkäkestoista terapiaa.</p> <p>Ohjaavia tahoja ovat pääasiassa päivähoito sekä neuvola ja kouluterveydenhuolto, joista lapset voivat tulla läheteellä. Vanhemmat voivat ottaa itse suoraan yhteyttä Lasten kehityksen tukiyksikköön eikä lähetettä välttämättä tarvita.</p> <p>Toimintaterapeutille asiakkaat ohjautuvat joko läheteellä tai päivähoidosta kirjallisella palautteella.</p> <p>Toimintaterapia sisältää arvion, ohjauksen ja mahdollisen terapian. Toimintaterapia on pääsääntöisesti ohjauksellista ja konsultoivaa, toimintaterapiakuntoutusta tehdään jaksoittain.</p>

9 PERHEPALVELUIDEN ASIAKASMAKSUT, PALKKIOT, KULUKORVAUKSET JA TALOUDELLINENTUKI

Suurin osa perhepalveluista on perheille maksuttomia lakisääteisiä palveluita. Samoin asiakasmaksuja voidaan periä lastensuojelulain mukaisen perhehoidon, laitoshoidon ja asumispalvelun korvaukseksi. Yhteistoiminta-alueella on yhtenäistetty sijais- ja tukiperheiden palkkiot ja kulukorvaukset. Samoin yhtenäiset perhehoidon toimintaohjeet on laadittu.

Suurin osa perhe- ja sosiaalipalveluista on perheille maksuttomia lakisääteisiä palveluita. Asiakasmaksuja voidaan periä lastensuojelulain mukaisen perhehoidon, laitoshoidon ja asumispalvelun korvaukseksi. ESSOTESSA on yhtenäiset sijais- ja tukiperheiden palkkiot ja kulukorvaukset.

Perhehoitolakiin on tehty muutoksia, joiden tavoitteena on kehittää ja lisätä perhehoitoa. Hoitopalkkiota maksetaan perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kalenterikuukaudessa vähintään 775 euroa. Muutokset tulivat voimaan 1.7.2016. Kunnan tai kuntayhtymän on ryhdyttävä toimenpiteisiin ennen lain voimaantuloa tehdyn toimeksiantosopimuksen tarkistamiseksi siten, että se vastaa lain säännöksiä viimeistään kuuden kuukauden kuluttua lain voimaantulosta. Toimeksiantosopimukset on siis tarkistettava 31.12.2016 mennessä. Muutokset koskevat perhehoitajien vähimmäispalkkion ja vähimmäisvapaiden määrää, hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämistä sekä perhekodissa hoidettavien enimmäismäärää.

Perhehoidon hoitopalkkioita ja kulukorvauksia tulee korottaa vuosittain elinkustannusindeksin mukaisesti. Vuodelle 2017 ei ole vielä vahvistettu sosiaali- ja terveysministeriössä elinkustannusindeksiä perhehoidonpalkkioihin ja kulukorvauksiin.

Myös perhehoitolain 18 §:n mukaisen käynnistämiskorvauksen enimmäismäärää tulee tarkistaa elinkustannusindeksin pisteluvun muutosta vastaavasti. Käynnistämiskorvauksen enimmäismäärä on ollut 1.1.2016 alkaen 2 908,85 euroa perhehoidossa olevaa henkilöä kohti.

Taulukossa on kuvattu perhepalveluiden asiakasmaksut sekä perhehoidon ja tukiperhetoiminnan palkkiot ja kulukorvaukset vuonna 2016 ja niihin esitettävät muutokset 1.1.2017 alkaen.

PERHEPALVELUIDEN ASIAKASMAKSUT	
Lastensuojelulain mukainen perhehoidon, laitoshoidon ja asumispalvelun maksu	<p>Vanhemmilta voidaan periä maksukyvyn mukainen maksu, joka saa määrältään olla enintään lapsen elatuksesta annetun lain 1–3 §: n perusteella määräytyvän elatusavun suuruisen.</p> <p>Lisäksi voidaan periä kohtuullinen maksu lapsen/nuoren tuloista, korvauksista ja saamisista. Maksu voi olla enintään 1857,90 v. 2016 kuukaudessa. (V. 2017 vahvistettavan maksun suuruisen)</p>

	Kunta voi periä lapselle tulevat elatusavut perhehoidon ajalta.
Lapsiperheiden tilapäinen kotipalvelu	kun käyntejä on max 1 kerta viikossa tai ennalta tiedetty ajanjakso (esim. vanhemman sairastuminen tai asiointikäynnit) asiakasmaksut: 0-2h käynti 16 euroa kerta 2-5h käynti 21 euroa kerta yli 5-8h käynti 26,50 euroa kerta yli 8h käynti 32 euroa kerta.

Lapsiperheiden säännöllinen kotihoito

Jatkuvasti ja säännöllisesti annetusta kotisairaanhoidosta ja sosiaalihuolto-asetuksen (607/83) 9 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetusta kotipalvelusta voidaan periä palvelun laadun ja määrän, palvelun käyttäjän maksukyvyyn sekä perheen koon mukaan määräytyvä kohtuullinen kuukausimaksu (30.12.1992/1648).

Jatkuvasti säännöllisesti kotiin annettavista palveluista (4 kertaa tai useammin kuukaudessa) peritään hoitotuntien ja asiakkaan maksukyvyyn mukainen kuukausimaksu. Maksu määräytyy seuraavan taulukon perusteella **bruttotuloista** määriteltynä prosentiosuutena. Kuukausimaksu saa olla enintään maksuprosentin osoittama määrä tulorajan ylittävistä kuukausituloista. Maksu ei saa ylittää tuotantokustannuksia.

KUUKAUSITAUUKKO

		1	2	3	4	5	6
	tuloraja e / kk	2-4 h / kk	5-10 h / kk	11-16 h / kk	17-22 h/kk	23-29 h/kk	30 tai yli / kk
1 henkilö	573	15	19	23	27	31	35
2 henkilöä	1057	13	15	16	18	20	22
3 henkilöä	1657	11	13	15	16	17	18
4 henkilöä	2050	10	11	12	13	14	15
5 henkilöä	2481	8	9	10	11	12	13
6 henkilöä	2849	6	7	8	9	10	11

Kun henkilömäärä on suurempi kuin kuusi, tulorajaa korotetaan 348,00 eurolla ja maksuprosenttia alennetaan 1 prosenttiyksiköllä kustakin seuraavasta henkilöstä.

PERHEPALVELUIDEN PALKKIOT, KULUKORVAUKSET JA TALOUDELLINEN TUKI	
Perhehoidon palkkiot €/kk	<p>Palkkio 775 e / kk</p> <p>Mahdolliset korotetut palkkiot</p> <p>30 %: 1008 e/kk kun KELA:n vammaistukipäätös tai vaativahoitoinen lapsi/nuori</p> <p>50 %: 1163 e/kk, kun KELA:n vammaistukipäätös tai toinen sijaisvanhempi jää hoitamaan seuraavia lapsia/nuoria kotiin 1 ensimmäisestä lapsesta/nuoresta 100 % korotus</p> <p>100 %: 1550 e/kk, kun KELA:n vammaistukipäätös, vaativahoitoinen lapsi/nuori tai toinen sijaisvanhempi jää hoitamaan ensimmäistä lasta/nuorta kotiin erityismaksuluokka 2325 e/kk kun sijaisvanhemmillä on vähintään sosiaali-, kasvatusta- tai terveydenhuollon amk-tutkinto</p> <p>ja lapsen/nuoren hoito on päätoiminen tehtävä Lyhytaikainen perhehoidon palkkio</p> <p>(Kriisiperhepalkkio):</p> <p>1550 e/kk tai 51,7 e/vrk ensimmäisen lapsen kohdalla ja toisen lapsen kohdalla 1163 e/kk tai 38,80 e/vrk</p> <p>Lyhytaikaiselle sijaisperheelle voidaan maksaa 100 %:lla korotettua hoitopalkkiota myös toisen lapsen kohdalla, mikäli</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. lapsi/nuori on erityisen vaativahoitoinen 2. lapsen/nuoren vaikeahoitoisuudesta on asiantuntijalausunto 3. sijaisperheellä on valmiudet ja kokemusta vastata erityishoidon tarpeeseen <p>mahdolliset matkakulut virkaehtosopimuksen mukaisesti (v 2016 0.43 e/km)</p> <p>Mahdolliset alennetut palkkiot:</p>
Perhehoidon kulukorvaukset €/kk	<p>504 € +mahdollinen indeksikorotus v 2017</p> <p>0 - 16 v</p> <p>551 € +mahdollinen indeksikorotus vuonna 2017 17 - 21 v</p> <p>Mahdolliset alennetut kulukorvaukset:</p> <p>226 e / kk kun nuori käy vain</p>

<p>Tukiperhetoiminnan palkkiot ja kulukorvaukset €/vrk Palkkio</p>	<p>viikonloppuisin ja lomilla sijaisperheessä tai kun lapsi/nuori on pidempään sairaalahoidossa tai viettää paljon aikaa biologisten vanhempien luona</p> <p>Palkkio: 38,75 e/vrk Mahdollisesti korotetut palkkiot (samat perusteet kuin perhehoidon palkkioiden kohdalla) 30 %: 50,40 e/vrk 50 %: 58,10 e/vrk 100 %: 77,50 e/vrk Kulukorvaukset: 17 € matkakorvaus virkaehtosopimuksen mukaan, vuonna 2016 0,43 e/km</p>
--	--

<p>Ehkäisyneuvola</p>	<p>Hormonikierukka 129 € Hormonikierukka 134€ Kuparikierukka 55 € Ehkäisykapselit 154 €</p>
------------------------------	--

10 TOIMINTAKÄSIKIRJAN LAATIMINEN JA PÄIVITTÄMINEN

Toimintakäsikirjaa päivitetään ja arvioidaan säännöllisesti osana vuosittaista toiminnan suunnittelua, seurantaa ja arviointia. Päivittämisestä vastaa perhe- ja sosiaalipalveluiden työryhmä.

Essoten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seudullinen sekä palvelutuotantoyksikkökohtaiset työryhmät ovat keskeisessä roolissa kehitettäessä ja arvioitaessa perhepalveluiden kokonaisuutta kunnissa ja seudulla.